

Porta de His

LUC

MAIG / N: 637 / 25 PTS
1974

URBANISME

lletres cinema ort

A Banca Catalana no us haureu d'esperar mai durant un cigarret sencer.

A Banca Catalana apreciem al màxim el vostre temps. En cap de les nostres oficines no us haureu d'esperar gaire temps per a efectuar totes les gestions que us calguin.

Creiem en la mecanització tant com en el valor del vostre temps

i del nostre temps. Això no obstant, quan ho cregueu necessari, podem fumar plegats un paquet sencer.

BANCA CATALANA
Voluntat de renovació i de servei.

lluc

MAIG 74

PORTADA

Certament l'urbanisme és un tema de frapant actualitat per les seves implicacions humanes. Un bon estudi ens pot obrir els ulls sobre el present i l'esdevenidor d'aquest tema.

Les lletres, el cinema i l'art completen el nostre panorama.

Portada i maqueta de Ferran Sintès.

LLUC

Revista mensual, n.º 637

Direcció:

PP. Missioners dels Sagrats Cors
Monestir de la Real - Ciutat de Mallorca

Informació i correspondència:

Apartat de Correus n.º 619

Telèfon 22 48 91

Palma

Director: Bartomeu Suau Tugores

Conseller-Delegat: Jaume Reynés i Matas

Caps de Redacció: Josep M. Llompart i Pere Llabrés i Martorell

Subscripció: 250 ptes. anuals

Estranger: 300 ptes. anuals

Preu de l'exemplar: 25 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Imp. SS. CC. - Balmes, 89

Dipòsit legal: P. M. 276-1958

= Sumari =

Pàg.

2 CORREU

3 EDITORIAL: La pena de mort.

4

ESTUDIS. De re urbana (2)

Albert Quintana i Peñuela continua la sèrie d'articles, començada el passat mes de gener, que desenrotlla l'ampla problemàtica actual de l'urbanisme. Ara us presenta especialment la relació entre ciutats, dins la regió.

8 ¿Costa i Llobera racionalista? La seva amistat amb Cifre de Colonya, per Francesc Serra de Gayeta.

La personalitat d'un deixeble pollencí de Giner de los Ríos a través de les seves relacions amb En Costa, novament il·lustrades per un epistolari inèdit.

12 ART. L'art vist pels artistes. Enquesta a cura de «Crònica de tres».

Sobre el concepte de l'art i l'elaboració de l'obra artística, en concret a Mallorca, responen **Damià Jaume, Enric Irueste i Pere Gelabert.**

17 Damià Pons, del seu recull **Fracàs de paraules**, guardonat a Campos 1973, us ofereix dues composicions poètiques: **Quimera i Poètica.**

18 Reflexions sobre l'ESGLÉSIA NOSTRA.

El tema de l'Església local, del seu arrelament en el nostre poble, en la seva cultura, en la seva vida: frustracions i esperances, fou amplament discutit en una assemblea extraordinària de l'**Estudi Teològic de Mallorca.** Un professor i un alumne us en donen les seves impressions.

21 Com han viscut la Pasqua un grup de jovent: **Els joves també celebren la fe en Crist**, per Joan Martí.

23

ESPECTACLES

«Llums de la ciutat» de Charles Chaplin
¿un film brechtia?, per Antoni Figuera.

24

Tres notes breus per a tres pel·lícules.
Pere Bosch comenta per als nostres lectors: **Family Life, Perduda a la ciutat, Johnny agafà el seu fusell.**

26 LLIBRES: **Obra completa 2**, de Vicent Andrés Estellés, per D. P.

26 **La tristesa d'un gran disc**, per Isidor Marí.

27 NOTICIARI.

Cinc-cents anys de llibre català.
Llengua i escola al país valencià.

28 Premis Ciutat de Palma 1974.

Correu

Sa Porta tancada

Els dos articles millors que he pogut llegir en relació a la supressió del mercat dels dissabtes a Sa Porta, són sense dubte el de Sebastià Verd, publicat a «Economia Balear» el novembre de 1973 i el d'Eduard Berenguer a «Lluc», el març d'enguany. Tots dos, me pareixen interessants, però a pesar de tot i d'altres informacions que he pogut reunir, crec que per a molts de nosaltres continua essent encara el tancament de Sa Porta una decisió molt mala d'entendre, que afecta a molts de ciutadans i de pagesos de Mallorca, especialment dels pobles de Sant Joan, Muro, Campos i bastants d'altres. Sembla ben convenient procurar eliminar la indiferència inadmissible de massa gent afectada, encara que sigui indirectament, per aquesta supressió i també pareix molt convenient que ens solidaritzem tots els que sentim l'angoixa o la preocupació d'aquesta decisió per intentar, entre tots, aclarir un poc aquest problema que ens resulta tan incompreensible. No puc ara intentar tractar-lo a fons amb una simple carta.. Sols puc provar de llençar unes poques preguntes —entre les moltes que em punyen dins el cap— amb l'esperança de cercar entre tots una resposta i d'ajudar un poc, si és possible, a trobar una porta o unes portes que estiguin sempre obertes per tots.

a) —Una concessió en relació a tota Mallorca, no solament a Palma, que data del Privilegi signat a València pel rei Jaume I, l'any 1249, permetent que cada dissabte es fes mercat dins la Ciutat de Mallorca, ¿no es més lògic o adient que no es pugui suprimir amb una orde municipal i s'hagi d'ordenar almenys amb una disposició de caràcter regional o provincial?

b) —Aquesta concessió, que va produir un costum que ha durat 724 anys, ja que va continuar vigent —com sabem tots— després del Decret de Nova Planta de 1715, ¿per què s'ha suprimit d'arrel sense esperar, almenys, la substitució per altres mercats, com els previstos pel Pla de Mercats Minoristes o de barriades que estan establerts damunt els papers únicament i per tant són encara —llevat d'un o d'alguns— sols lletra impresa?

c) —Segons diu Eduard Berenguer en el seu article «la presència activa de Mercapalma pot radicatitzar encara més la delicada situació del camp mallorquí i donar lloc a una sèrie més o menys àmplia d'estrangulaments». ¿Podrà resistir el pagès mallorquí aquesta sèrie d'estrangulaments, que cauen damunt un camp que ja no pot anar ni amb rodes?

d) —Com diu Miquel Aguiló, a unes declaracions al «Diari de Mallorca», del dia 21 d'abril d'enguany: «dintre de 10 o 20 anys hi haurà fam o els aliments i la seva producció estaran en mans especulatives que substituiran l'agricultor autònom per pressionar damunt la societat com fan ara els productors de petroli» ¿Resultarà o no a la curta i sobretot a la llarga aquesta supressió, una empenta més cap

aquests tristos horitzons apuntats de fam o d'especulació rabiosa?

Creim que tots els problemes s'han de plantejar, estudiar i procurar resoldre principalment pels seus propis interessats o afectats. ¿No seria molt convenient —per començar— fer un debat pacífic, general, ampli i públic, sobre aquesta qüestió en el que intervinguin tots els seus representants, sense refusar ningú, des de l'agricultor al consumidor?

JOAN VERGER

La nostra llengua a l'ensenyament

Els sotasignants, alumnes dels Cursos de Llengua Valenciana i la seua Didàctica, patrocinats per l'I. C. E. de València, volem manifestar la nostra satisfacció per aquesta primera iniciativa cap a un trencament de l'oblit en què els medis educatius han viscut respecte a la nostra llengua. Tanmateix manifestem la nostra esperança que aquest no serà un fet esporàdic.

Els problemes de la nostra llengua són greus i no poden quedar resolts sense una sèrie de mides a prendre.

Per aquesta raó cal posar en pràctica el que la Llei General d'Educació diu als seus articles 14 i 17 (cap. II, secció 1.ª, al seu títol preliminar 1, 3):

La educació preescolar comprendrà juegos, actividades de lenguaje, incluido, en su caso, la lengua nativa, expresión rítmica...

Las áreas de actividad educativa de este nivel (es referirex a l'Educació General Bàsica) comprendrán el estudio de la lengua nacional, el aprendizaje de una lengua extranjera y el cultivo, en su caso, de la lengua nativa...

Però no pot ensenyar-se la llengua del País Valencià sense institucions que preparen al més alt nivell aquells qui han d'ensenyar-la. Com a programa d'urgència assenyalam:

Cal una Càtedra del nostre idioma dotada amb abundant personal docent, i mitjans per a la investigació, que considere la llengua no sols com a tradició literària, sinó com a llengua parlada per la majoria del nostre poble.

Cal la introducció real de la nostra llengua a tots els nivells, per tal de facilitar que els xiquets i joves sàpiguen correctament l'idioma que, de fet, parlen, o que, en tot cas, parla la majoria de la població valenciana.

En resum, considerem, doncs, que urgeix un programa de protecció real al nostre idioma, concretat en aquestos punts:

1er.—Creació d'una Càtedra de la nostra llengua a la Universitat i Centres Universitaris.

2on.—Creació d'una Càtedra a les Escoles de Formació del Professorat d'E. G. B. de València, Castelló i Alacant.

3er.—Una major utilització del nostre idioma als mitjans de comunicació.

4art.—Continuïtat i difusió a d'altres comarques valencianes d'aquestos Cursos de Formació del Professorat que, profundament interessats, acabem de realitzar.

Com educadors, en l'actualitat o en el futur, no podem deixar de costat les recomanacions de la U.N.E.S.C.O. que diuen:

...Com succeeix amb qualsevol realització cultural, una llengua materna —o nadiua— és quelcom digne de ser conservat. (Introducció).

—La llengua materna és el mitjà natural d'expressió d'una persona, i una de les seues primeres necessitats és desenrotllar al màxim la seua aptitud per a expressar-se.

Tots els alumnes han de començar llurs cursos escolars en la llengua materna (Resum).

...Per motius de caràcter educatiu recomanem l'ús de la llengua materna en l'ensenyament, fins el grau més avançat (Exposició General) (Us de les llengües vernacles en l'ensenyament. Col.lecció «Monografías sobre Educación Fundamental», any 1954.

València, Abril 1974.

MATEU GARCIA I HOSTALED
(Segueixen 190 firmes)

Correu: finestra oberta

Ciutat de Mallorca, 17 Abril 1974.

Vull expressar públicament, que és com pertoca fer-ho, l'alegria que m'ha produït l'evolució positiva que he vist experimentar a LLUC d'ençà del nombre de Gener d'enguany.

Davant aquest fet satisfactori, confirmat per altres persones que l'han notat també, res més oportú que fer ús de la renovada secció «Correu», una de les millores meixidora de la meua particular alabança.

Hi mancava a LLUC aquesta ampla finestra oberta, espècie de forat per on poguessin gaitar democràticament tota mena d'opinions personals, a manera de suggerències, consultes i sobretot de la crítica, sempre constructiva i molt necessària en el temps que correm. Indispensable diria més bé si volem intentar subsistir com a col·lectivitat.

No es pot dubtar que la germanor surt i esdevé de la convivència, del diàleg, del comentari profitós, de la inquietud compartida, de la crítica popularitzada... I res més encertat, idò, per iniciar tot això que un ample espai d'unes pàgines dedicades a fomentar-ho.

Per ventura «Correu» podria arribar a ser el vehicle adequat per anar aclarint a poc a poc l'espessa boira que obscureix la nostra indiscutible personalitat com a poble. Tal volta podria servir també d'estimulant en la labor de ventilar qüestions fonamentals que ens couen...

L'alarmant immovillisme illenc, producte de l'apatia, el desinterès i la por al ridícul quan es tracta de defensar lo nostre, bé ho necessita ferm. Pensem si més no amb les oficialment consentides manipulacions de Natura que estan fent malbé l'Arxipèlag: lo fet no té remei... però els projectes encara són pitjors, tremendament perillosos, puix ja s'ha passat de mida. Recordem sinó la discriminació de què som objecte (es pot entimar, clar i llampant, com a botó de mostra, la injusta decisió a la baixa de les tarifes marítimes i aèries...)

Per últim no cal dir, senyor Director, que la resta de la Revista mereix l'aplaudiment sincer del qui, fins una altra ocasió, el saluda cordialment,

FERRAN MORA I GAYA

LA PENA DE MORT

Els esdeveniments del passat dia 2 de març —execució amb volta de garrot de Salvador Puig Antich i de Heinz Chez i indult del guàrdia civil Franco Martín— han commogut la consciència de molts de ciutadans del nostre país i hi han deixondit la urgent reflexió sobre la pena de mort. Tema aquest sempre greu i seriós ja que afecta el primer dret de l'home: el dret a la vida.

Si bé admesa en l'antiquitat, la pena de mort tingué els seus contradictors ja en Tertul·lià i Lactanci, en els valdesos del s. XIII i en els anabaptistes i en el màrtir Tomàs More del s. XVI. L'autoritat de Sant Tomàs d'Aquino a favor d'aquesta pena tràgica domina el panorama intel·lectual de l'Edat Mitjana i Moderna.

El segle XVIII inicia una nova època. En són causes l'il·luminisme, que malda per comprendre l'home a la llum de la raó superant l'anterior terror irracionalista i que culmina la transformació encetada pel Renaixement, com a ferment de llibertat. També la humanització dels mètodes d'execució palesen una nova mentalitat. Però sobretot són els debats sobre la pena de mort entre els penalistes que marquen ja nous camins de comprensió i d'acció. L'obra de C. Beccaria «Dels delictes i les penes», d'un profund contingut humà, n'és el primer exponent.

Els autors moderns de dret penal solen ser abolicionistes de la pena de mort. Com també és testimoni d'un ample corrent contra la pena de mort la creació de tants de literats, des de Rousseau o Tolstoi fins a Camus o Kafka, passant pel cinema: «El verdugo» de Berlanga i «L'étranger» de Visconti.

Entre els autors espanyols abolicionistes més recents, cal citar en primer lloc el gran mestre de dret penal, Jiménez de Asúa, seguit de Barbero, Gimbernat, García-Valdés i Landecho S. I...

Volem recordar aquí l'aportació de Gabriel Alomar, en la seva intervenció al Congrés de la Llibertat (Barcelona, 1912), per quant representa una presa de posició des de Mallorca i que té un indubtable valor històric.

¿Per què, també nosaltres, ens manifestam en contra de la pena de mort?

No pretenim entrar al fons de la qüestió. Solament enfront de la tesi favorable a la pena de mort, sintetitzada així per Sant Tomàs: El príncep encarregat de vetlar per la societat està obligat a imposar la pena de mort, tal com pertoca al metge tallar el membre podrit per tal de preservar de la infecció la resta de l'organisme, nosaltres pensam el que segueix:

1) Que la pena de mort, endemés de ser la manifestació legal de la impietat, la crueltat i la desproporcionatitat de la força de l'Estat, no és una pena justa, puix el dret a la vida és irrenunciable.

2) La pena de mort no té eficàcia intimidativa i no evita els delictes. Al contrari, en la majoria de països que han abolit tal pena, els delictes castigats amb ella han disminuït (Enquesta del departament d'assumptes econòmics i socials de la O.N.U., 1962; i treball del prof. Marino Barbero, 1972).

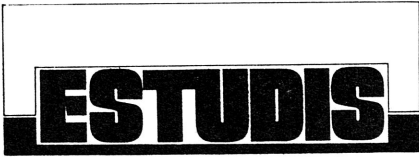
3) Filosòficament, per a condemnar de forma absoluta, com és ara la condemna a mort, cal partir de dos supòsits: la innocència absoluta per a judicar —que ningú pot posseir— i la seguretat absoluta de culpa del reu, que tampoc pot existir emprant el terme absolut en sentit filosòfic.

4) Entre altres finalitats, la pena té la de reformar el reu. Aleshores, o el reu no s'ha penedit del delictes a l'hora de l'execució —i en tal cas la pena seria ineficax—, o el reu se n'ha penedit —i en aquest cas l'execució és innecessària per haver-se assolit el fi de la pena.

5) Les greus conseqüències d'un error judicial en una pena que, pel seu caràcter absolut, mai no podrà ser subsanada.

Però, a més d'això i per damunt de tot, creim que la pena de mort, i sobretot els criteris que regulen l'execució o no execució, obeeixen unes raons de naturalesa política. La història, un cop més té la darrera paraula.

Per això, i recordant que la Declaració dels Drets Humans de la O.N.U. de 1948, subscripta per l'Estat espanyol, consagra com a primer dret fonamental el dret a la vida, creim que s'ha d'apropar el dia en què, obrint el camí definitiu a les llibertats democràtiques, desaparegui en el nostre país aqueix malson de la pena de mort, amb la qual cosa es demostraria el gran encert de l'opinió de Bockelman en 1962: El fonament més important contra la pena de mort és que no hi ha cap motiu racional per a la seva vigència.

DE RE URBANA (2)

per Albert Quintana Peñuela

De la ciutat a les relacions entre ciutats: la xarxa urbana

En l'article anterior havia exposat els trets més sobresortints de l'explosió urbana actual, el desbordament dels límits de l'antiga ciutat i la constitució, en darrera instància, d'una gran zona urbanitzada amb el nom de regió metropolitana. Vam veure aquest procés a través del model nord-americà, el major desenvolupament del qual és degut tant a l'expansió del capitalisme i la industrialització en aquell país com a l'especificat de l'estructura de les ciutats, que presenten a Europa característiques molt diferents. Més endavant insistiré sobre aquest tema.

Prescindint ara del desenvolupament horitzontal de les ciutats i de la constitució de Megalòpolis —casos d'Estats Units, Japó...—, passaré ara a l'exposició d'un altre aspecte de gran interès, el de les xarxes urbanes. Efectivament, la geografia urbana moderna ha concedit, d'ençà de la darrera guerra mundial, una gran atenció a aquest tema, relativament nou a Espanya, on tot just ha començat a ésser estudiat. El concepte de xarxa urbana evidencia les interaccions que hi ha entre les ciutats d'una àrea donada; a més a més, però, ofereix un nou fonament, com veurem, a l'estudi, concepció i planificació de les regions.

La ciutat com a punt focal d'un sistema

Una xarxa urbana pot ésser definida com l'estructura dels fluxos que relacionen entre si el conjunt de ciutats d'una àrea. És a dir, les ciutats —vertaders pols de creixença econòmica i focus bàsics d'activitat en l'actual situació— mantenen entre si unes relacions funcionals, que constitueixen la vitalitat de la xarxa. Aquesta vitalitat, és clar, depèn més que res de la de les ciutats —«nodos» del sistema—, que es defineixen fonamentalment per la seva població absoluta, l'estructura i la dinàmica d'aquesta població, el nombre i característiques dels seus establiments comercials i els tipus d'activitat de la població, així com el predominant entre ells. Aquests elements, si

més no, configuren la ciutat considerada com una anella de la cadena, com un «nodo» de la xarxa de ciutats. En conseqüència, la ciutat mantindrà relacions més o menys actives amb les altres. Aquesta articulació entre els «nodos» és, en principi, un problema de relació gravitacional entre masses: les ciutats s'atrauen amb una força directament proporcional a llurs masses i inversament proporcional a la distància que les separa. Els problemes es plantegen a partir d'aquest moment, en tractar de definir massa i distància. Efectivament, podem considerar que la massa del «nodo» ve caracteritzada per la seva població absoluta —la qual depèn alhora de la seva estructura actual i de la seva dinàmica—, o per la importància dels seus centres comercials i de serveis —la ciutat com a centre terciari d'una població disposada a l'entorn en una àrea més o menys gran—, o per l'especialització funcional en un determinat tipus d'activitat econòmica —indústria, turisme...—. D'altra banda, la distància no es pot mesurar ja amb unitats de llargada, sinó en funció d'altres factors com ara el temps invertit en el recorregut, el cost del transport i l'accessibilitat a l'sistema general de comunicacions. Comença a quedar clar que l'espai, concebut tradicionalment com a estàtic i immutable, amb unes localitzacions perennes arrelades en la tradició històrica i mesurat en unitats lineals així mateix equivalents

—quilòmetres, milles—, s'allarga o es contrau en virtut de l'actual estructura socio-econòmica, la qual, en projectar-se en l'espai, constitueix per definició objecte de la geografia.

Les formes concretes de relació entre ciutats

Mirem de precisar un poc més. L'articulació entre els «nodos» de la xarxa es reflectiria fonamentalment en:

1.—Els moviments duradors de població entre ells, és a dir, les migracions. En aquest sentit, importa menys saber que hi ha, tal o tal nucli, que conèixer-ne el poder d'atracció o de repulsió de la població, cosa que en definitiva indicarà amb tota probabilitat la viabilitat de la seva existència a llarg termini.

2.—Els moviments pendulars de població, és a dir, les anomenades turbulències o migracions alternants, característiques entre els centres de treball i els nuclis-dormitori.

3.—L'abast o irradiació dels comerços i dels serveis de cada «nodo».

4.—El trànsit, que constituïria l'espectre o reflex d'aquest mecanisme tan complex i en el qual interessa de conèixer tant els aspectes quantitatius —volum absolut de vehicles, mesurat en intensitats mitjanes diàries— com els qualitius— composició del trànsit en les seves distintes classes, tipus de vehicles, origen i destí, parades intermèdies efectuades, etc.— a fi de caracteritzar-lo amb propietat: trànsit d'oci, de feina, de pas, etc.

5.—El moviment de capitals —estalvi, crèdit— entre els nuclis.

Observeu que cadascun d'aquests moviments reflecteix un nivell de relació entre les ciutats, i, per tant, en pot variar la posició relativa segons el nivell considerat, de manera que la «distància» entre elles —la vitalitat dels fluxos que les interrelacionen— pot diferir atenent al factor de què es tracti. És hora ja que la geografia abandoni la concepció clàssica, estàtica, de l'espai i la substitueixi per una de relativa, com ho ha fet ja la física.

Els models en geografia urbana

Partint d'aquestes consideracions bàsiques, la geografia moderna ha elaborat un seguit de models que proven d'explicar la distribució actual de les ciutats i llurs relacions mútues. Aquesta afirmació pot semblar elemental, però ha suposat la major revolució experimentada per la metodologia geogràfica d'ençà de Humboldt. Es tracta de superar la simple descripció per tal d'obtenir lleis o teories —baldament siguin de tipus estadístic, atès que és evident que les lleis en ciències socials no podran tenir mai el mateix caràcter que en les ciències físico-matemàtiques— amb una certa validesa general. A aquestes teories, amb pretensions d'antuvi modestes, limitades, hom els dóna el nom de «models». Doncs bé, la geografia quantitativa —obra, sobretot, dels anglo-saxons i els escandinaus— parteix, per explicar el mapa d'assentaments d'una regió, dels factors següents.

Factors de la distribució de les ciutats

1.—El factor distància —flexiblement concebut—, com ja he dit.

2. El factor accessibilitat/llei del mínim esforç, pel qual la població té tendència a localitzar-se en aquells

POLISSES

PER SENTIR-SE SEGURS

Vostè les necessita pel seu negoci, casa, vehicle... i també per la seva pròpia vida.

Demani informació sense compromís a qualsevol de les nostres oficines i agents.

MARE NOSTRUM

vol estar al seu servei.

DIRECCIÓ GENERAL:

Via Roma, 45 - Tel. 2128 00

PALMA DE MALLORCA

punts des dels quals és més fàcil l'accés al sistema general de transports. La renda dels terrenys, posem per cas, fóra conseqüència de tal accessibilitat.

3. El factor aglomeració, a la recerca d'«economies d'escala». És a dir, és més fàcil el desenvolupament d'una empresa —de la mena que sigui, però com més «moderna», com més «de punta», amb més raó— en un medi prèviament urbanitzat i industrialitzat, que en un de marginal respecte als pols urbans, per tal com el primer procura a l'empresa tota la infraestructura tècnica i humana sense la qual tindria una existència —en les condicions econòmiques actuals— molt precària.

4. Un factor jerarquització, pel qual per a tota àrea existeix una jerarquia de ciutats, des del llogaret a la gran metròpoli, passant per la capital regional i pels centres locals de serveis.

Distribucions horitzontals i verticals

Com a conseqüència de l'actuació conjunta d'aquests factors, és fàcil deduir que en tot mapa d'assentaments hi ha dos elements o aspectes possibles per considerar. Hi ha, en primer lloc, una distribució horitzontal —extensió damunt l'espai— de nuclis urbans. Segonament, aquests nuclis, en organitzar-se entre si de forma interdependent, originen una jerarquia o distribució vertical. D'altra banda, en la distribució horitzontal podem distingir-hi tres elements bàsics:

—una estructura lineal de centres de transport amb funcions de distribució i serveis corresponents; tindria una localització en funció de la disposició de les rutes de transport;

—una estructura agrupada d'indrets productors de serveis especialitzats —manufactures, mineria, lleures...—,

a localització dels quals dependria de la localització dels recursos.

—una estructura uniforme d'indrets la funció primària dels quals és subministrar una gran varietat de productes i serveis de caràcter terciari, i la localització dels quals és funció de llur relació amb una població dispersa.

En la recerca de lleis generals que expliquin tant l'espaiament dels nuclis com la jerarquia llur, han estat molts els models proposats, des de la clàssica teoria dels indrets centrals de Walter Christaller —diguem de passada que aquest geògraf alemany és el responsable d'aquesta vertadera revolució copernicana en la ciència geogràfica, en mostrar que era possible de bastir hipòtesis prèvies per confrontar-les després amb la realitat— fins a les modernes correlacions estudiades per Brian Berry.

Les funcions de les ciutats i els sistemes urbans

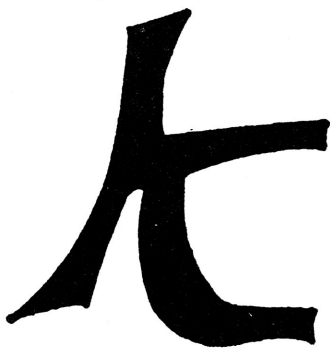
Des d'un punt de vista un poc distint, però en íntima i creixent connexió amb aquests plantejaments, els geògrafs s'han preocupat —d'Arousseau ençà— per tal de classificar funcionalment les ciutats, és a dir, establir-ne una tipologia en funció de l'activitat econòmica predominant. Així podrien determinar-se ciutats industrials, mercantils, d'esbarjo i terapèutiques, militars, religioses, culturals, etc. Els criteris de classificació han variat molt, des dels purament intuïtius fins als que, amb criteris més precisos, es fan actualment mitjançant l'anàlisi factorial, un cop ampliat el primitiu objectiu per mirar d'agrupar les ciutats en tipus homogenis no ja en raó de llurs característiques econòmiques o funcionals, sinó del major nombre possible de característiques socials en sentit ampli —demogràfiques, socio-econòmiques, morfològiques, político-institucionals—, i aquest conjunt constitueix el que hom anomena «dimensions bàsiques dels sistemes urbans».

No hi ha regió sense xarxa urbana

Deia al començament que aquests tractaments relativament nous del fet urbà per part de la geografia —i que, dissortadament, grans sectors de la població culta ignoren— havien modificat sensiblement l'enfocament del problema de les regions, aspecte en què coincideixen geògrafs i economistes. Assistim actualment a tot Europa a un renaixement poderós de les idees regionalistes, per bé que ja tenen poca cosa a veure amb els nacionalistes vuitcentistes hereus d'una filosofia i d'una teoria política molt concretes, les del romanticisme. El conjunt de factors que avui catapulten l'enfortiment regional és complex perquè provem tan sols de fer-ne un esbós aquí, fugint a més del tema d'aquest article. Però sí que voldria assenyalar la pregona connexió que hi ha entre els

Llibres

TURMEDA

novetats

Quaderns de
Poesia
Domini Fosc

«DINAR DE
MOTS AL
BOSC DE
PRESAGIS»

col·lecció Tomir

«PARABOLA I
CLAM DE LA
COSA HUMANA»

de Miquel Angel Riera

Articles d'organització
i d'arxiu

Subministració de
papereria

VASCOSOBRES

VASCONGADA DE SOBRES Y BOLSAS, S. A.

MANUEL VILANOVA FIOU

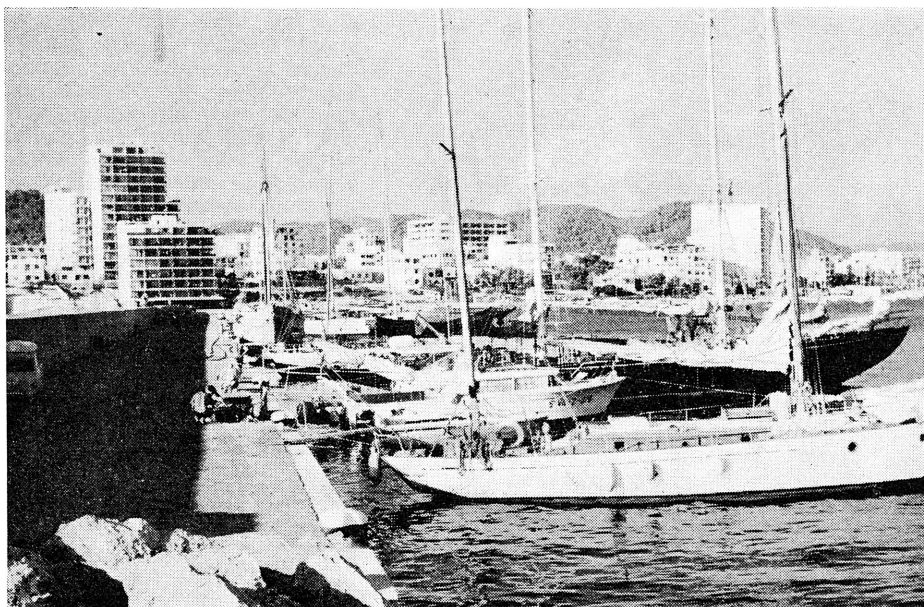
Gumersindo, 85-87 Tel. 29 30 18 Palma de Mallorca

Productes FRIGO S. A.

Indústries frigorífiques

Perú, 83

BARCELONA

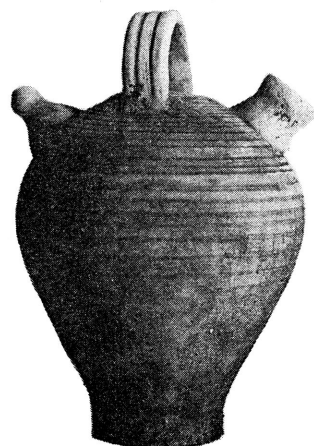

enfocaments suara exposats de la geografia urbana i la concepció moderna de la regió. El fet bàsic, en essència, és ben senzill: una regió només existeix en la mesura que compta amb una xarxa urbana organitzada i, en darrer terme, polaritzada en una capital o metròpoli regional. Recordem que la ciutat és un fenomen econòmic decisiu actualment arreu del món. Més encara, la ciutat constitueix el nucli mateix de l'activitat econòmica i motor més actiu del seu creixement. Per aquesta raó, una regió necessita canalitzar les seves activitats a través de tota la jerarquia urbana que culmina en la capital, la qual constitueix el focus que li dona cohesió, l'organitza, la dota d'un centre —no solament simbòlic, sinó gestor i receptor/emissor d'informació— i actua d'intermediari amb l'exterior, al qual exporta els productes del seu **hinterland** i del qual importa allò que necessita. És clar que la presència d'una xarxa urbana no és la causa de la creació d'una regió. Calen altres elements —per exemple, un cert grau de consciència solidària dels habitants—; però la xarxa constitueix l'estructura indispensable, sense la qual no existeix o fa una vida apagada, mentre la seva activitat és absorbida i els seus habitants són atrets per la

influència de les regions circumdants, les quals tenen així damunt aquest espai un efecte disgregador.

Per això als països subdesenvolupats hom no pot parlar amb propietat de regions, ja que les xarxes urbanes són senzilles però sense vigoria —penseu, per exemple, en la freqüència amb què tals països presenten una o dues aglomeracions gegantines, mentre que la resta dels nuclis no passen d'esser llogarets o, a tot estirar, pobles mediocres. El resultat és un espai desorganitzat, sotmès a brutals desequilibris i amb àmplies zones que només d'una forma molt imperfecta accedeixen als circuits econòmics i culturals moderns. Això obliga a fer divisions regionals seguint criteris físics, particularment el clima o les grans unitats del relleu. Aquesta ha estat, sense anar gaire lluny, la regla general a Espanya —vall de l'Ebre, Altiplanície central...—, per bé que és cert que l'actual situació del país permet d'anar molt més enllà, com ho demostra la gran quantitat de propostes de divisió regional basades en criteris econòmics, socials, demogràfics, etc. que des de fa vint-i-cinc o trenta anys han anat elaborant il·lustres especialistes, des de González Pas fins als autors de l'Informe FOESSA.

Albert Quintana

Ceràmica
popular
de Mallorca
i de fora
Mallorca

Bruixeries

c. Estanc, 25

Palma de Mallorca

Galletes LOSTE

i LA PAYESITA

Majorista exclusiu per Mallorca:

C/. Viñaza, 24

Tel. 22 33 97

CIUTAT

¿Costa i Llobera racionalista?

La seva amistat amb Cifre de Colonya

Entre el pi i l'alzinar

El pi és per a nosaltres l'arbre líric per excel·lència. Un pi donà glòria al nom de Formentor, lloc de colorit exultant i paisatge espectacular. En canvi, un alzinar d'ombra fosca i humida cobreix la falda i part del turó on s'aixequen les velles cases de Colonya, al mig d'una vall austera i solemne, lluny de la ribera de salabor clàssica, i on resta encara una relíquia del més autèntic romanticisme. La mig derruïda capella i sepultura de l'antiga família dels Cifre de Colonya. Entre heures, romagueres i parets esfondrades, amb un Sant Crist solitari sobre l'altar i una patètica inscripció amb lletres vuitcentistes sobre unes tombes. Com en un vell gravat d'un drama de Schiller. Tot ens fa pensar si aquell partatge ja estava predestinat fa temps, al plor i a l'èlegia.

L'hereu de Formentor, Don Miquel Costa i Llobera, i el d'aquelles terres tan diferents, Don Guillem Cifre de Colonya, abans Coll, foren molt amics. I una de les èpoques fonamentals d'aquesta amistat fou la passada a Madrid durant els seus estudis universitaris.

Sempre que es parla de la sospitada crisi racionalista de Costa, es relaciona amb aquella estada a la capital d'Espanya. Però pocs han parlat de que aquella crisi pogués estar relacionada amb aquella amistat. Molts dels investigadors d'En Costa desconeixen totalment la personalitat de Cifre de Colonya.

L'examen de l'Epistolari Costa i Llobera - Picó i Campamar, que inexplicablement ha dormit durant anys quasi desconegut, i que a la fi serà publicat íntegre, ens ha donat, entre la variació de temes que en ell es toquen de manera magistral, nova informació sobre aquests punts nebulosos. Per ajudar doncs, a l'aclariment, dins lo possible, d'aquell període tan interessant, parlarem en el present article d'aquesta nova informació, i procurarem donar a conèixer en Cifre de Colonya, amb un intent de que, relacionant-ho tot, poguem complementar lo ja sabut o intuït. (1)

Bust aixecat al pati de la seva escola.
Foto Arxiu Bestard.

El Madrid intel·lectual i progressista

Amb dos anys de diferència d'edat solament, els dos joves coincidiren a Madrid els cursos de 1875 a 1877. Ens consta que tots dos eren esperits cultivats, aficionats al teatre, a la música, etc. Era aquell, el Madrid del Teatre Real, dels Concerts de Monasterio al Conservatori, dels museus. Però també de l'Ateneu i de la «Institución Libre de Enseñanza». Es innegable l'atracció d'aquest Madrid intel·lectual i progressista sobre el Costa que acabava de sortir de la Renaixença tradicionalista. Encara que fes protesta formal de no abjurar d'aquella «religió de pàtria» confessada a Francesc Matheu, el poeta no pot dissimular el seu enlluernament. I si hi afegim lo que ara es podrà llegir a l'Epistolari anunciat, la cosa serà encara més evident:

«Una vintena de teatres estan plens cada vespre ...Fa un mes que vaig emprendre l'estudi de l'alemany...». «També m'agraden molt les conferències de l'Ateneu...» «Des que som a Madrid he continuat lo mateix de sempre, fent una vida més passiva que d'acció, deixant-me impressionar abandonadament per tot lo que m'interessa... anar qualque vegada a les Corts i més sovint a l'Ateneu, estudiar poc i passejar bastant; veus aquí la vida que fins ara he fet per aquesta població que fa tanta por. Si al cas me perd serà per omissió, per **dolce far niente**... A la Universitat de Barcelona no hi ha de molt l'aplicació de la Universitat Central» (2)

Cifre de Colonya també anava als concerts i conferències. Però fixau-vos lo que escrivia a Don Francesc Aspre, altre pollencí de l'època, en cartes fins ara inèdites i després de també parlar de música i teatre: «A la par de estos recreos no he descuidado gracias a mi voluntad, un día de clase

(1) Epistolari Miquel Costa i Llobera - Ramon Picó i Campamar. Biblioteca «Bartomeu March Servera».

(2) Id. id. Cartes n.º 3, 4 i 12. Madrid anys 1875 i 1876.

cumpliendo a mi modo de ver con la obligación...» «He sufrido los exámenes de fin de curso y en las cuatro asignaturas que me faltaban he salido aprobado. Me queda ahora el grado y por lo mismo he resuelto quedarme este verano... y tomarlo por Septiembre». (3)

Cifre i Giner de los Ríos

Cifre de Colonya a la Universitat fou més bon estudiant que En Costa. I més endavant, quan En Costa es deixava «impressionar abandonadament», Cifre, amb «ordre dins l'esperit» i disciplina dignes de la romàntica i exigent Alemanya que estava de moda, ja s'havia fixat un camí. El meu bon amic En Francesc Bonnín i Aguiló escrigué una curta però excel·lent bio-

(3) Madrid, gener i juny 1873. Arxiu familiar de l'autor.

grafia de Don Guillem Cifre. En ella trobarem millor que enlloc, qui era aquell estudiant i lo que féu a Madrid a més d'estudiar d'advocat.

«En la tesis doctoral de Vicente Caño Viu *La Institución Libre de Enseñanza* figura Guillermo Cifre de Colonya entre aquells aventajados alumnos que recién terminada la carrera o a punto de terminarla pasan a ser profesores Auxiliares de la Institución... En Madrid frecuenta el Ateneo donde es captado por el krausismo... Ambos (es refereix a Giner de los Ríos) contraen firme amistad que sólo la muerte interrumpirá... Conoce a Manuel Bartolomé Cossío... y juntos asisten a la fundación en Madrid, en 1876, de la Institución». (4)

(4) Francesc Bonnín i Aguiló. «Guillermo Cifre de Colonya. Ensayo Biográfico. 1970». Editat per la «Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Pollensa», antiga Caixa de Colonya. Pag. 14.

Don Guillem Cifre de Colonya i la seva família a la clastra de les cases de Colonya.

Foto Arxiu Bestard.

«Virgili i alguns amics, entre ells en Coll»

Inútil ara estendre'ns sobre la Institució i el racionalisme que tanta influència tingueren en el lliberalisme dels anys posteriors. Sols volem situar els dos homes en aquella època.

1876 va ésser un any crucial per En Cifre. També d'aquell any és una de les cartes de Costa a Picó que figura en el citat *Epistolari* i que demostra com en aquell moment es trobava en el punt àlgid l'amistat Costa-Cifre. Es de finals d'estiu, d'aquells estius tan pròdigs per la inspiració del nostre poeta. I en ella parla de Virgili, «el seu poeta predilecte». I ho fa amb l'altura i elegància que és de suposar. I en acabar aquella carta d'antologia, senzillament, sense donar-li importància, però amb paraules il·lusionades, diu: «Avui me'n vaig a Formentor amb mon Virgili i alguns amics, entre ells en Coll...» (5) En Coll no era altre que Guillem Cifre de Colonya, abans Coll. En Costa mateix en inclou en tant curt espai els noms de Formentor, Virgili i Coll, ens donava la mida de l'altura i dignitat d'aquella amistat.

A 1876, Costa tenia 22 anys i ja havia donat a la poesia catalana gran part de la seva millor obra lírica. Des de «La Vall», passant per «A un claper» i «Damunt l'altura», al Pi, «que encara que no sia directament poesia religiosa, és del tot poesia ascètica», com deia ell mateix a Francesc Matheu a 1882. De 1876 és «L'Arpa», la gran producció romàntica del poeta pollencí, i aquell lament de «Un cor que canta o que plora, viu Senyor!» de «Defalliment».

Cifre de Colonya en tenia 24, i aquell any el marcaria per tota la vida amb la seva entrada a la Institució.

Acabats els estudis els estudiants tornaren a ca seva. No ens podem allargar sobre la situació a Pollença i l'illa en general a finals dels setanta (6). Costa tornà de mala gana, mig confinat pel seu pare i condemnat a fer de «senyor pagès». «Me trob extern a la vila...» «La vida d'aquesta Pollença on no senten més que tocar de mort i murmurar dels vius... «...A Pollença m'hi acub...» (7).

(5) *Epistolari* citat. Carta n.º 9. Pollença setembre 1876.

(6) Segons un cens de 1877, de setze milions i mig d'espanyols, prop de dotze eren analfabets. A Pollença, amb uns nou mil habitants, sols hi havia un mestre i una mestressa titulats.

(7) *Epistolari* citat. Cartes n.º 8, 11 i 17. Pollença, 1876-78.

«Institución de Enseñanza de Pollensa»

Cifre, acabada la carrera i després d'ampliar-la a Bolonya, la Sorbona i Alemanya, s'hi integra en canvi fàcilment. Amb la mateixa il·lusió que el metge o l'advocat muntarien la seva clínica o despatx per començar la feina, ell inicia el proselitisme. Apòstol de les seves idees, sense tenir en compte lo limitat del seu entorn, a 1879 funda ja, i a ca seva mateix, la «Institución de Enseñanza de Pollensa» seguint les normes de la famosa. Un any abans de la fundació a Palma de la semblant «Escuela Mercantil de Mallorca», igualment orientada per la «Libre» i que durà menys que la pollencina. (8)

(8) La data exacta de la fundació de l'Escola de Colonya és la del 1 de novembre de 1879. L'escola de Ciutat tingué com un dels fundadors a Alexandre Rosselló i Pastors, un dels futurs caps liberals de l'illa. I com a destacats Professors a l'insigne lul·lista Mateu Obrador i a Josep Otero. Aquesta «Escuela Mercantil» es convertí en «Institución Mallorquina de

De l'escola sorgí a 1880 una Institució Benèfica, una Caixa d'Estalvis, etc. I si bé fa temps que l'escola ha desaparegut, no així la Caixa, ni sobretot el prestigi del fundador, viu i popular encara dins l'àmbit local on es mogué. Amb motiu d'un homenatge celebrat a Pollença a 1935, quan se li dedicà un bust al pati de la seva escola, el seu amic ja anomenat, Cossío, tot recordant aquells versos de «No arrojará cobarde el limpio acero, mientras oiga el clarín de la pelea», s'esplaià en un article publicat en aquella ocasió amb les següents i encomiàstiques paraules: «Guillermo Cifre fue ...un santo que no iba a misa, como le llamaban desde el púlpito los sacerdotes ...humilde, abnegado y fervoroso en su hacer social como un primitivo franciscano ...más que místico, iluminado ...él, universitario, rico, independiente, busca al pobre, al obrero, al siervo, y de igual a igual, gasta su vida entera en bien del pueblo, pagando con su propia persona.» (9)

Enseñanza». Entre una i altra duraren des de 1880 a 1887.

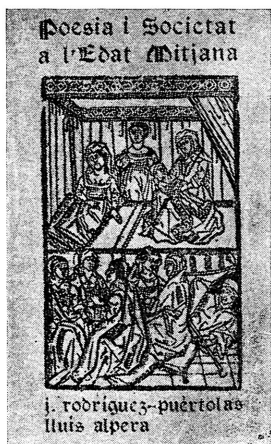
(9) Biografia citada. Pag. 25.

Qualitats dominants i vacil·lacions...

A poc a poc, Costa reacciona. A l'Epistolari tantes vegades citat, hi ha una revelació important del mateix Costa sobre el seu caràcter. Des de Madrid i també a 1876, i sense relació amb En Cifre aquesta vegada, ja que es refereix al seu cosí i a Rosselló, confessa a Picó: «...Jo no em sé trobar bé sense tenir devora qualche persona intimament i continuament tractada...» Doncs bé, a Pollença i després d'aquell període de «defalliment», ¿troba aquella persona que tanta falta li feia? ¿Fou l'ecònom Joan Cifre qui l'havia d'orientar i servir d'esteló? La fe irreductible d'aquest sacerdot, de pietat que ara ens semblaria rústica i primitiva, amb una voluntat de ferro i una força d'atracció indiscutible, pogué ésser pel poeta «el tesoro escondido de Pollensa» com l'anomena a la seva necrologia. (10)

(10) Llegiu «Necrologia del Rd. Joan Cifre i Cànaves» pel mateix Costa, a Obres Completes, Editorial Selecta. Pag. 851.

RAIXA

n.º 93-94 180 pts.

n.º 95 100 pts.

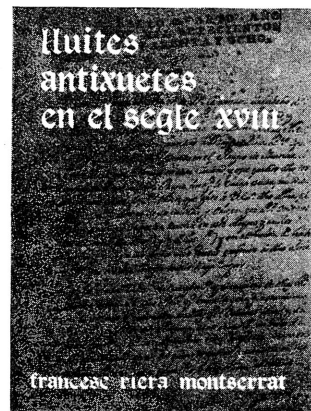
COL·LECCIÓ BALENGUERA

Biografia,
Miquel Àngel Riera

Memòries i confessions d'un adolescent de casa bona,
Josep M.º Llompart

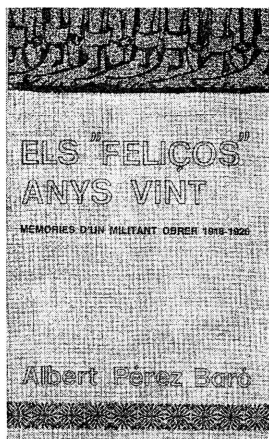
n.º 10. *Les Illes Oblidades*,
Gaston Vuillier

Ed. corrent 400 pts.
Ed. luxe 1.200 pts.

n.º 9 250 pts.

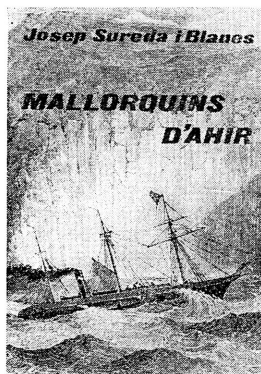
COL·LECCIÓ

n.º 97 150 pts.

n.º 98 150 pts.

Col. Les Illes d'Or
n.º 110 Preu: 100 pts.

Editorial Moll

Torre de l'Amor, 6

Tel. 224176 Ciutat de Mallorca

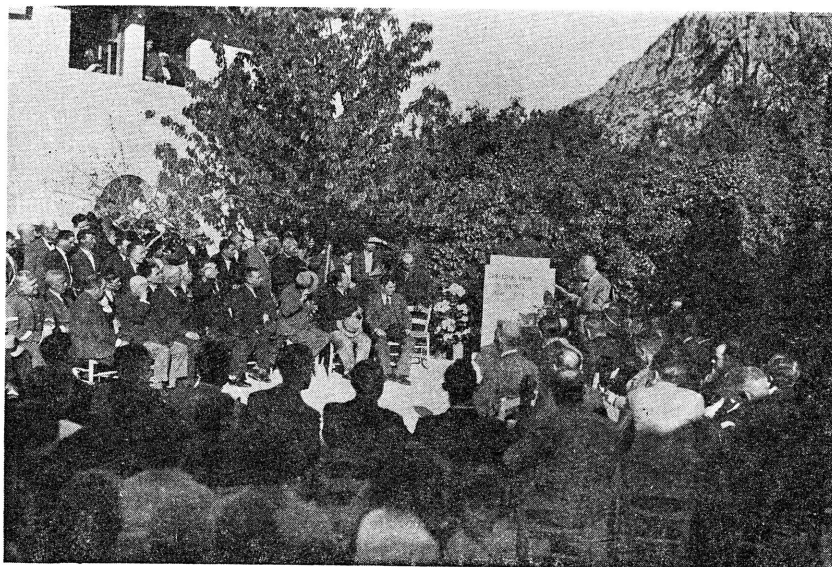
Distribució a Catalunya.

Hogar del Libro

Vergara, 3

Tel. 2322600 Barcelona - 2

COL·LECCIÓ ELS TREBALLS I ELS DIES

Acte d'homenatge a Cifre de Colonya, celebrat a Pollença a 1935. L'artista Guillem Bestard, un dels seus alumnes predilectes, hi pronuncia un discurs.-Foto Arxiu Bestard.

Per altra part, Mn. Bartomeu Torres tracta magistralment aquest punt a la seva coneguda biografia, per lo que sols ens atrevim a recalcar aquells passatges de l'Epistolari comentat, que no desdient-lo en res, poden en canvi enriquir la corresponent documentació.

A 1879, Costa envia al seu amic Picó l'original de l'Oda o Horaci, i Picó s'escandalitza. Més exigent i ortodox, li diu: «M'apar veurer-te tan enamorat de la forma com de l'esperit d'Horaci.» I després d'una formidable i elevada discussió entre els dos, Costa acaba per confessar: «Tu saps que les qualitats dominants en mon esperit són genuïnament cristianes, les vacil·lacions conseqüències de la contagiosa impietat dels ateneus i acadèmies de Madrid, no m'han fet, en últim resultat, gràcies a Déu, sinó més reflexivament cristià i catòlic ...Déu sap bé que dic la veritat...» Lo que li val la contestada de Picó, ja més tranquil·litat: «Ara sé que g. a D. ets cristià i catòlic ...ja havia notat aquelles vacil·lacions ...les teves cartes les m'havien fet conèixer.» (11)

Era un mes després d'haver fundat Cifre de Colonya la seva escola a Pollença, quan Costa ens torna a parlar de l'amic que un dia l'acompanyà a Formentor a llegir Virgili. Aquesta vegada no l'anomena, però tots sabem

(11) Epistolari citat. Cartes n.º 19, 19 c, 20 i 20 b. Pollença i Barcelona, any 1879.

ja qui és: «Pollença ...compta ja amb un **establiment d'ensenyança** ...no crec que pugui ésser bona per Pollença l'ensenyança que té per font el racionalisme de Kraus, per **noble, harmònic i elevat que sia**» (12). Els rubricats són del mateix Costa.

I tres anys més tard la ruptura era clara: «...Com a contrapès i remei (a l'escola de Colonya) ...vàrem reforçar alguns sacerdots joves i uns pocs seculars, joves també, l'escola nocturna ...del Vicari Josep ...davant la invasió del racionalisme dins Pollença no haurem estat del tot inactius o indiferents ...Per altra part cap ressentiment abric contra les persones que fan cap a l'altra escola...» (13)

Tampoc Cifre abrigava ressentiments contra Costa. Anys més tard, a 1900, quan l'Ajuntament acordà declarar al poeta Fill Il·lustre, es proposà dedicarli també un carrer, que encara que cèntric, era secundari. Fou Cifre de Colonya, regidor de la minoria republicana, qui reclamà per honrar-lo, el carrer principal de la vila, el que a les hores en deien Carrer Major, i que ara es diu de Costa i Llobera. (14)

(12) Id. id. — Carta n.º 22. Pollença 1879.

(13) Id. id. — Carta n.º 27. Pollença 1882.

(14) Acta de la sessió de l'Ajuntament de Pollença de 28 de desembre de 1900. Arxiu Municipal.

«Records... camins de vida...»

Tota l'altra història és sabuda. Fins que un dia arribà a Pollença la nova de la mort del senyor de Colonya, a terres llunyanes, on l'havia duit una depressió aguda. Aquell amic de joventut, ja feia anys sacerdot i poeta consagrat, quan ho sap i ofereix la missa, i pocs dies més tard anota al seu diari íntim:

«14 juny 1908: ...Descontent de mi; pens en Colonya ...Records ...Camins de vida...» (15) Era el seu comiat.

I molt temps passada la mort de tots dos, quan s'obrí el Col·legi de Segona Ensenyança a Pollença, al que es posà el nom de Costa i Llobera, s'instal·là a l'antiga escola de Colonya, sense moure del seu lloc l'estàtua de Don Guillem, que presideix encara els jocs dels al·lots.

Un horabaixa en què tornàvem de Colonya i havíem deixat el darrer raig de sol ponent, posat sobre el Sant Crist de la capella, ens assemblà sentir encara les notes de l'Ave Maria de Gounod que, com contava el plorat Bernat Vidal i Tomàs, en un memorable article com tots els seus (16), sortien del «bombardí» tocat per l'«institucionalista» Nicolau de Castro, en motiu d'una excursió d'al·lots de l'escola de Ciutat a la Pollença. I aquells acords com que surassen sobre la vall, no sabíem si com a records o com a esperances. I pensàvem en la mort d'aquells dos gran romàntics pollencins. I que, així com el sacerdot tingué la sort d'una mort gloriosa i de reposar a la seva terra, el lliure-pensador la trobà obscurament en la soletat d'un hospital estranger, lluny dels seus, i els juntarem en un sol record, dedicant-los els versos d'un dels poetes més grans d'aquell romanticisme on s'havien forjat i que no degueren ignorar, l'alemany Heine:

«¿On s'alçaran les parets del meu darrer alberg? ¿Prop del Rihh, sota dels til·lers, o sota les palmeres del Sud?... Què hi fa! El Déu dels cels, d'on sia m'anirà a cercar; i com a lluminàries mortuòries, l'estelada em vetllarà.»

Francesc SERRA DE GAYETA

(15) Mn. Bartomeu Torres. «Miguel Costa y Llobera. Itinerario espiritual de un poeta». Nota 25, pag. 409/410.

(16) Bernat Vidal i Tomàs. «Solo de bombardino». Diari de Mallorca, 26 gener 1971.

LLUIS CUSA APOTECARIA

c/. Ignasi Iglesias, 18

PRAT DE LLOBREGAT (Barcelona)

L'art vist pels artistes

Enquesta a cura de «Crònica de tres»

La nostra enquesta ofereix avui les respostes de tres joves artistes mallorquins, molt distants estilísticament però que han assolit ja un llenguatge personal i una relativa maduresa. **Damià Jaume i Guardiola** (Ciutat de Mallorca, 1948) creador d'un món d'èssers boirosos i de records aturmentats i obsessius. **Enric Irueste i Rosanes** (Jaca, 1952) que, recollint les influències pop d'Andy Warhol, basteix grans construccions de caps de fusta amb velles imatges serigrafades. I, en fi, **Pere-Miquel Gelabert i Batlle** (Inca, 1953) que després d'un barroquisme visceral derivat de la fascinant imatgeria de Joan Palou ha assimilat els corrents hiperrealistes a uns propòsits denunciadors i crítics.

QÜESTIONARI:

- a) Què és, per a tu, l'Art?
- b) Describeix el procés d'elaboració d'una obra teva.
- c) Què intentes: forjar un llenguatge inèdit o servir-te d'un codi estilístic preestablert?
- d) És possible un art creador a Mallorca?
- e) Creus que un grup jove està transformant l'art de la nostra illa?

DAMIÀ JAUME

La pintura va lligada amb mi des de sempre i ara que em sotmet a aquest qüestionari m'oblig a una reflexió i record clarament moltes anècdotes infantils anteriors als nou anys, quan vivia al carrer de Sant Vicenç Ferrer i que de coincidències que trob amb les meves pintures d'ara! Record que m'entusiasrava el paisatge de colorins que il·lustrava la capsa de pinturetets **Alpino**. El comparava amb les muntanyes i els pins de fons, que es veien entre les cases i els pals d'electricitat. Tenia un estudi i em tancava tot sol. Escrivia poemes que després arplegava, els enquadrava i en feia petits llibres. M'agradaven molt els insectes i posava mel dins caps de **Malta** (record el moro estampat damunt la fusta) perquè venguessin moltes abelles.

Record també que organitzàvem teatre. Jo feia de director i decorador. Empràvem teles de matelàs velles, sacs desfets, que servien de cortinatges. Això resta molt lluny. Devien ésser influències de la companyia **Artis**, que muntava obres gratuïtament per la plaça Pere Garau a les festes de **La Paloma**.

Aleshores el meu pare —parl dels anys 50— tenia amics, ex-combatents com ell, que venien a dinar a casa algun diumenge i els recordava les seves peripècies de Terol, de Montsó, Jaca, etc. De molt nin jo llegia les cartes ell que enviava a la meva mare des de diversos punts de la Península, acompanyades de fotografies dedicades. Tot això estava guardat dins un cantarano juntament amb cartilles de racionament de l'any 40, unes cartutxeres de soldat velles, uns paquets militars d'infermeria que donaven per si queien ferits, la barba que duia de soldat estotjada dins un sobre i dins un altre uns cabells molt fins i rossos que eren els meus de quan vaig néixer. Tot això i una infinitat de records morboses ro-

manen gravats per a sempre. Crec que tots els qui varen viure aquells anys recorden nostàlgicament, amb molta tristor.

Quan vaig veure **El espíritu de la colmena** de Víctor Erice vaig adonar-me que sense conèixer-lo havíem coincidit. Tots els detalls que he esmentat abans són molts de temes de les meves obres. Amb motiu de la meva exposició a la sala **Quatre Gats**, l'any 1973, la crítica de Ciutat m'uní a un estil veermerià o realista, emperó sense copsar-hi massa el trasfons.

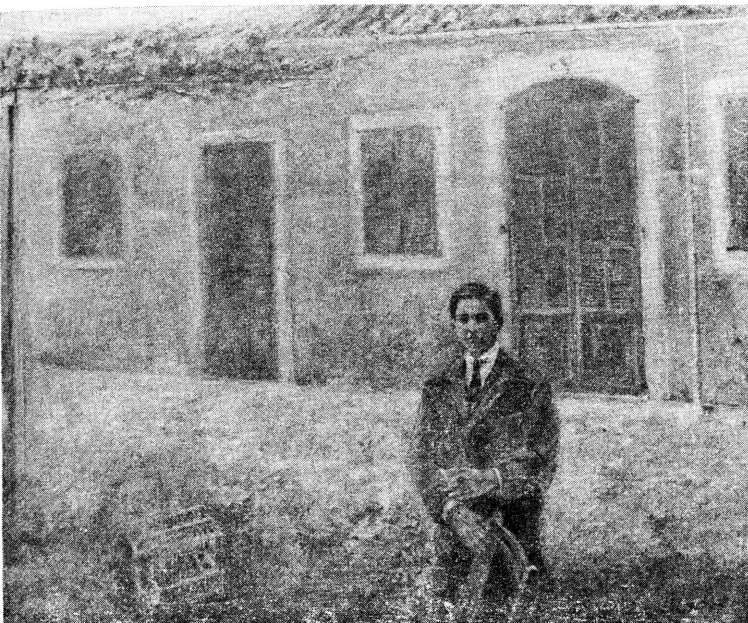
Fa algun temps vengué a veure'm Bartomeu Cabot. Romangué esverat que un tema d'una obra meva fos un soldat, ja que ell —això era abans de la seva exposició d'enguany— en tenia molts de fets. Eren les dues de la nit i anàrem al seu estudi per comentar les diferències entre ell i jo quant a la realització del tema. Els seus soldats eren del 1800 i els meus del 1936. Els seus eren concrets i els meus confusos com aquella època.

Sempre he pintat el mateix —exceptuant el lapsus de l'E. de B. A. de Sant Jordi, a Barcelona, que vaig tenir influències de F. Bacon i Giacometti. Tornar aquí i roman-dre sol altra vegada em dugué a la reflexió i al compromís amb mi mateix: no podia enganyar-me i vaig anar altre cop al realisme d'abans.

Respostes al Qüestionari

A

—No voldria ésser massa dogmàtic, però per a mi l'art és tota manifestació estètica vertadera, realitzada profunda i conscient del seu moment històric. Crec que l'art va unit a sensibilitat i a tenir la força humana d'expressar uns fets imprescindibles per a l'existència. Estic unint sensibilitat a cultura. Estar oberts de cara a l'exte-

Damià Jaume: un món boirós, oníric, poblat de records obsessius

rior. És impossible viure dintre un món materialista encaminat al triomfalisme tecnològic. Així, doncs, l'art no pot ser camí de destrucció, sinó un producte espiritual dirigit a repartir uns beneficis de salvació de l'home compromès.

El vertader art és per a tots, no per a l'egoisme de l'artista. L'art ferma l'artista a l'obra, per tant és un compromís des del primer punt de partença.

B

—El procés d'elaboració de la meua obra és bastant complex i segueix sempre camins molt diferents de realització —no convertesc mai el treball en rutina—, sempre estic lluitant entre passat i present. Les idees surten de vivències, de records pròxims o llunyans, de trobar-me sol, davant mi mateix entre objectes, plantes —tot un món que em ferma i del qual no puc alliberar-me perquè pertany a mi mateix.

No cerc el tòpic, ni el rebuscament, sinó que accept la senzillesa, l'essencial. Començ confús, perdut. No empr cap fórmula acadèmica ni preestablerta. Potser estudiï la massa global i intenti concretar la idea que em domina, que realitzi estudis dels mínims detalls, de gestos, de botànica, de textura, de color, etc. Si l'esborrany em dona tot el resultat que cercava, l'obra ja està acabada.

Expressió directe al pla, a la tela en si plasmant amb sinceritat el que més t'identifica. Idees que no arriben encara a ésser concretes i que surten contínuament i es repeteixen... És el que deia abans: realitzar-ho serenament, amb llenguatge clar i senzill.

C

—No intent forjar cap llenguatge inèdit ni estic fermat a cap tendència. La meua problemàtica personal no és més que la problemàtica de tota persona que viu el present sense oblidar el seu passat. Tots els coneixements tècnics i culturals em serveixen però no els empr directament, sinó com a fons. És a dir: no desdeny cap llenguatge passat per adoptar una postura falsa o diferent de mi. Crec que m'agrada tant Leonardo, Rembrandt, Durero, Chardin o Corot com Van Gogh, Picasso, Tàpies, Warhol o Segal. Intent tan sols donar presència de persona i ésser conscient de la societat en què visc.

Dorada Balear

Bona Cervesa (ESPECIAL)

ELABORADA PER

S.A. Balear de Cervezas

Telèfon : 27 17 00

D

—Un art creador sempre és possible actualment dins tot tipus de societat. Ara bé, el fet d'ésser artista obliga a ésser valent i sensible davant la seva obra. Cal que sigui sempre capaç de superar l'acceptació o el rebuig de la societat. La societat limita l'artista, dins qualsevol tipus d'expressió que sigui. I en la majoria dels casos el destrueix. L'art és lliure i la llibertat de l'artista és l'arma que l'aguanta.

A Mallorca tots coneixem els nivells socials i les demandes i acceptacions de les distintes classes... A Barcelona també existeix una **Sala Parés** i una crítica tancada i aferrada a uns principis que no puc definir bé, ja que no puc catalogar-los. I, a més a més, una crítica, objectiva, neta, sense favoritismes postimpressionistes o academicistes.

Sempre he sentit admiració per les persones que han sabut aguantar la seva obra davant el menyspreu de la societat que els ha tocat. Així tenim Rembrandt dins l'Hol·landa del XVII; el Greco a Espanya; Caravaggio a Itàlia... Chardin a la França del XVIII, Millet a Bèlgica, i Corot, Van Gogh, Cézanne, Gauguin, Seurat, Modigliani, etc. Al segle XX dins Espanya tenim Solana, Nonell, Regoyos, Juli Gonzàlez, Joan Gris i fins i tot Picasso, Miró Tàpies, Saura, Chillida, Oteiza i tants que encara són acceptats parcialment. I sinó se'ls accepta per pur inversionisme. I això no s'esdevé tan sols dins la pintura sinó dins els terrenys de la música, la literatura, la poesia, el cinema...

Així, doncs, la societat mallorquina actual —i em referesc ara a la gent jove— està completament preparada per acceptar el que és **vertader** dins les distintes manifestacions artístiques i culturals futures. Sempre tendran minories a favor seu —d'elles depèn el desenvolupament cultural. I tornant a l'artista recordaré una frase de Robert Graves: **L'èxit, la majoria de vegades, és la besada de la mort...**

E

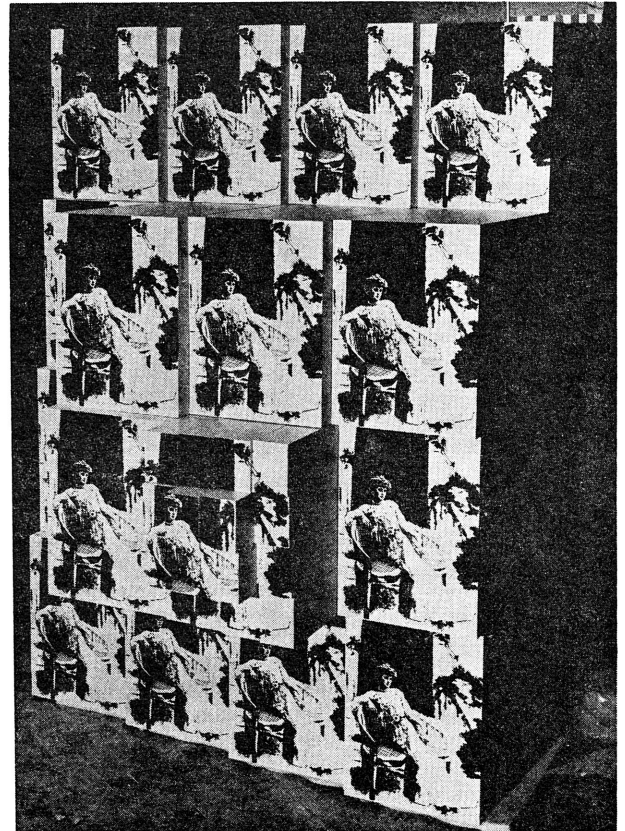
—Crec i som conscient que l'Art a Mallorca —i la literatura— va transformant-se. La gent encaminada cap al desenvolupament d'una nova panoràmica és jove. No és una transformació uniforme, sinó complexa i el caràcter mallorquí és individualista. Dins el camp de la pintura totes les temptatives de grup han estat impossibles.

Jo som individualista i, endemés, incapaç de sentir-me fermat. És un defecte que reconec. Tenim exemples clars i evidents: Ramon Canet, Gerard Matas, Miquel Àngel Femenias, Tomeu Cabot, Roca Fuster, Morell, Coronado... són experiències individuals. Els germans Terrades, Andreu i Esteve, estan bastant units com Cati Bonnín i Tinus Castanyer.

Dins Espanya els grups sempre han acabat separant-se: **Dau al Set, El Paso... Equip Realitat i Equip Crònica** crec que són els únics que es mantenen emperò alguns d'ells ja no pertanyen a les mateixes ideologies.

L'art d'ahir i l'art jove d'avui, a Mallorca, no tenen cap cohesió. Tal volta els ferma l'espai o millor dit: la llum. Però des que a Mallorca pintaven J. Mir, S. Rusiñol, J. Sorolla, H. Anglada Camarasa... han passat molts anys. I ara jo no seria més que un decorador si intentava imitar-los o seguir els seus idearis. Igualment seria absurd tenir els problemes del XVII en el segle XX. No obstant això, sent profunda admiració per l'Escola de Pollença. És una cosa que no puc evitar això de sentir entusiasme davant tota obra d'art de qualsevol època històrica.

ENRIC IRUESTE

A

Per a mi, l'art és la culminació d'un doble procés de creació i comunicació. Creació tant a nivell tècnic com temàtic, tot alhora i d'una manera absolutament dependent.

L'artista ha de proposar-nos coses noves. La seva realitat, una problemàtica molt personal (dins un context social) i, per tant, molt diferent en cada cas. Conseqüentment, ha de menester un nou llenguatge. No es pot parlar de coses noves amb un llenguatge vell, nat d'unes altres circumstàncies. Aquesta creació suposa ruptura: no entenc la creació si no va acompanyada de ruptura. Es per això que cal sempre destruir...

Quan es produeix aquest procés creatiu, no resta més que la recepció per part de l'espectador de la proposició artística. El fet que qualsevol espectador **vegi** el que l'artista mostra justifica el treball de l'artista. Per tal de produir aquesta comunicació cal que existeixi creació. Així, doncs, creació i comunicació són interdependents.

Taller Mecànic FILLS DE JACINT SOBERATS

Venda de Motors i Bombes **Guarch**
Major, 45 - Tel. 85 - SA POBLA

B

Si bé no tenc una norma fixa, normalment cerc en revistes i llibres fotos que em suggereixen idees i, a partir d'això, desenvolup un tema. Gairebé sempre parlesc, doncs, d'una foto, que reproduesc amb retocs o copii. Som conscient que la utilització de la foto representa un perill en haver d'acudir-hi per una sèrie de limitacions de caire tècnic. L'ideal seria emprar-les en alguns treballs a fi que la foto pogués ésser interessant per si mateixa, però mai dependre'n excessivament. És a dir, poder-ne prescindir sense limitacions.

Altres vegades em va millor planificar una estructura i és ella que em mana quin color i quina figura ha me-
nester.

C

Com he dit abans, l'artista crea dos nivells simultàniament: tècnic i temàtic. Per mostrar una realitat personal cal un llenguatge inèdit, si bé no es poden evitar influències de llenguatges anteriors i, de fet, qualsevol llenguatge és conseqüència d'altres anteriors.

No crec en un mitjà d'expressió deslligat del món, de formes d'expressió anteriors. Hi existeix una connexió a nivells plàstics, històrics, socials... polítics en definitiva. Insistesc en la unitat tècnica/temàtica. Personalment, dubt que un artista pugui proposar-nos la seva problemàtica tot emprant un llenguatge establert, sense aportar-li res de nou. Vegem el realisme socialista que es fa avui a Xina: un estil absolutament **clàssic** (o, millor, **convencional**) que no proposa res de nou plàsticament, encara que sí a nivell de pamflet... però aquest no és el problema. L'art creatiu és revolucionari; el pamflet és reaccionari.

Creo que a l'artista d'avui se li planteja una dualitat: o fer pamflets o jugar. Jo m'estimo més jugar. Jugar, per a mi, no té cap sentit pejoratiu. És una activitat molt seriosa. El joc és minimitzat, ridiculitzat perquè es considera cosa de nins, com si fossin beneïts. Jo crec en els nins, en el joc. I també en el joc per als adults. Són coses molt serioses, això...

D

Els fets demostren que sí, que és possible: hi ha una creixent quantitat de pintors, joves principalment, de gran qualitat, que donen una injecció d'optimisme al desenvolupament de la nostra cultura. Cultura que, malgrat la seva marginació i —diguem-li— **colonització** és viva.

Per això, perquè la cultura mallorquina pertany al poble, no s'és morta i és possible l'art i el sorgiment de nous artistes rigorosament mallorquins.

De limitacions n'hi ha a balquena: la nostra posició de dependència econòmica i, per tant, cultural, fan que la cultura autòctona es trobi marginada. Lògicament, aquesta marginació és aclaparadora. Cal trobar la pròpia identitat dins el camp cultural, retrobar moltes coses... **Necessitem autonomia: decidir les nostres pròpies coses...**

Aquestes limitacions convulsionen, alhora, els fets culturals i requereixen un gran esforç a fi de mantenir vivent la cultura. Aquest és el símptoma més important de què seguim endavant...

Banderins SALMA

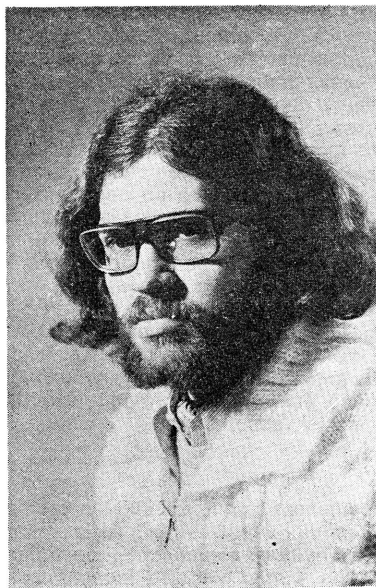
Escuts, insígnies i calcomanies

Eusebi Estada, 150-2.^{on}-1.ª Telèf. 25 26 33

PALMA DE MALLORCA

E

Creo que haurem de suportar les **postals** durant molt de temps, però, afortunadament un aire renovador ventila el panorama artístic. Els fets parlen i certament hi ha molts de joves que estan canviant moltes coses. Jo crec que són unes circumstàncies col·lectives les que ens determinen —en forma d'experiències individuals— però sempre en funció d'un context comú. Context artístic, cultural... polític en definitiva. Ens influeix tot l'art que s'ha fet i que es fa; influeix la nostra posició de marginació cultural en tant que mallorquins, marginació que provoca molt de conformisme emperò també —sortosament!— rebel·lia.

PERE
GELABERT

D'entrada convé dir que fa molt poc temps que, d'una forma més o menys seriosa, estic aficat dins el món de l'art. M'estic formant, doncs, i aquestes notes no volen ésser dogmes sinó tan sols les meves opinions particulars, de cap manera categòriques i que no puguin sofrir modificacions o, fins i tot, canvis en les meves recerques i troballes.

La part **teòrica** ve donada per la posició intel·lectual de l'artista i la part purament **plàstica** per la pràctica amb els materials artístics. Aquests dos factors —teòric i tècnic— són la base de l'obra d'art. Tan sols quan hi hagi un equilibri o harmonia entre ambdós serà ella perfecta. Cal anotar aquí la dualitat de la part teòrica. Hi ha dues formes:

a) **Teoria intel·lectual** (o teoria en sentit estricte).— Basada en un profund estudi de les idees, pensaments, etc. de tot allò que convergeix cap a l'art. Dóna molta importància als escrits lògics i sistemàtics amb els quals es va analitzant, sense deixar escapar cap punt, la problemàtica de l'art. Vegeu Kandinski.

b) **Teoria-sensibilitat** (o teoria en sentit ampli).— Més que amb teoritzacions, escrits, etc. es recolza, d'una forma molt lliure, en la sensibilitat de l'artista que va destriant si una obra és bona o no segons l'experiència. Vegeu Henri Rousseau.

Sense discutir la prevalença de la teoria intel·lectual, no podem negar que, també a Mallorca, s'han donat casos molt rellevants d'artistes que, amb una base cultural feble, han fet un treball veritablement estimable.

A

—Art és una activitat humana (i el seu resultat) encaminada —mitjançant la creació d'un llenguatge propi i emprant qualsevol mètode o tècnica— a expressar els pensaments, idees, cànons, investigacions, recerques i experiències de tota mena dels artistes.

És una activitat humana: necessàriament ha de venir dels homes malgrat sigui d'una forma en què la realització de l'obra depengui en gran part, o totalment, de l'atzar. Perquè fins i tot en aquests casos l'art consisteix en la idea prèvia o en les distintes concepcions de l'artista mentre va formant l'obra. Ara bé, això no vol dir que tota activitat humana sigui art: tan sols ho és aquella que reuneix una sèrie de trets. Fonamentalment cal que sia estètica, que tenguí composició o harmonia (encara que aquesta harmonia s'aconsegueixi mitjançant una destrucció o descomposició: per contrast) i també que comuniqui una sensació de qualsevol tipus. El **ready-made** de Duchamp —un orinal— com objecte és un objecte industrial i podria ésser canviat per qualsevol altre: el valor artístic el té la decisió de Duchamp d'atacar la idea que tot allò que produeixen els artistes és art. El valor d'art no el té, en aquest cas, l'orinal, aquell orinal en concret. I també és la **creació** un dels fonaments de l'art. Perquè l'art sigui viu cal un constant procés creador en el qual es vagin abandonant, o almenys transformant, les formes de comunicació endarrerides. I també un llenguatge propi: la còpia és un llenguatge mort.

Avui en dia ja està superada (almenys pels artistes actuals) la concepció clàssica que l'art és reduïx a pintura, dibuix i escultura. Actualment hi ha un desenvolupament i difusió totals de tècniques i mètodes mai imaginats. I de tota mena de matèries. Qualsevol material és bo per fer art: el que importa és la qualitat de l'obra.

Cal expressar els pensaments, etc. ja que una idea fonamental de l'art és la comunicació. És necessària a l'obra d'art aquesta funció didàctica o d'ensenyament.

Artista.—Qualsevol home que aconsegueix reunir en una obra els trets esmentats (almenys al meu veure) és a dir: estètica, composició, harmonia i contingut (poètic, misteriós, polític, èpic, social, absurd, etc.)

B

—Actualment solc començar fent un dibuix, tan perfecte com m'és possible, de la idea que vull representar. Comentaré la meua obra **Dit/branca**. Feia molt de temps que em voltava la idea de pintar els dits humans amb totes les seves grafies a causa de la immensa càrrega de símbols que, per a mi, porten. Vaig dividir el quadre en dues parts. A una hi vaig pintar un dit i a l'altra una branca. És a dir: comparar les rues i els crulls de la natura humana amb els de la natura vegetal. I, a la fi, manifestar la creença en l'origen físic de l'home. Ara bé, a l'hora de realitzar-ho el dibuix no sortí fàcilment i els colors, si bé l'obra ja està acabada, no són els que m'havia proposat fer abans. Em manca domini tècnic.

C

—Jo estic començant. A les coses que faig ara no hi manquen influències. No he arribat a un llenguatge propi i he de fer molta feina per arribar-hi. Mentrestant adopto una postura eclèctica; superrealisme, Pop Art, hiperrealisme, etc. són formes que em permeten expressar la meua problemàtica. En un futur esper parlar un idioma totalment meu.

D'UNA MALA FOTOGRAFIA
FEIM UN BON RETRAT

FOTOGRAFIA RUL·LAN

Gral. Goded, 10

Davant la Diputació — PALMA

D

—Possible sí que ho és i, de fet, està naixent si bé d'una forma primària ja que ha de lluitar contra uns cànons pseudo-tradicionalistes que les mases comprenen a causa del seu endarreriment i per ésser les úniques coses comercials. El factor polític no ajuda gens ni mica: d'esquena al poble i mancat d'obertura. A més a més els organismes oficials només solen afalagar una pintura academicista (almenys a Mallorca) hi ha grups de pressió molt forts recolzats en interessos creats. (Així: «Premis Ciutat de Palma», els mateixos jurats a tots els certàmens artístics, etc.)

Quant a factors culturals i econòmics, l'augment del nivell de vida ha comportat una major aflluència a la Universitat i, per tant, una major cultura que es veu emmirallada en aquests intents de recerca. La identificació amb els interessos locals (quant a cultura) pot ajudar molt a l'existència d'un art actual.

E

—Crec que sí. Ha aconseguit ja fer-se sentir i s'està creant un petit grup de pressió. Quant a una mena de lligam col·lectiu sí que pot establir-se, però és més que res una unió contra el fals tradicionalisme paisatgístic. És una crítica que serveix com a punt de partença si bé després els artistes segueixen camins diferents. Han arribat, crec, a una consciència de l'art actual.

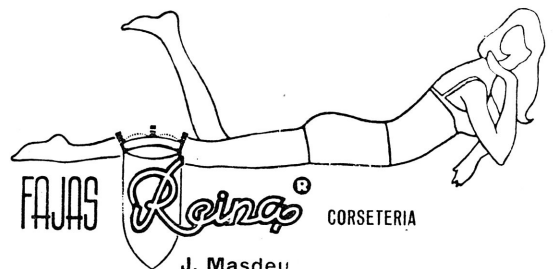
Els principals punts de ruptura entre l'art d'ahir i d'avui a Mallorca són:

a) refús del paisatgisme com a forma d'expressió (almenys com a forma d'expressió única);

b) acceptació dels corrents de l'art actual, especialment abstracte i superrealisme;

c) no acceptació dels crítics i premis oficials de l'illa, ni tampoc dels subjectivismes teoritzants d'alguns que espenyen la seva bona labor objectiva (que els pertoca com a crítics) davant l'obra d'art com a tal;

d) adhesió als intents de promoure un art de qualitat (**Sala Pelaires, Quatre Gats**) i refús de la pervivència d'un art fòssil (**Casal Balaguer**).

Josep Tous Ferrer. 1 - Tel. 216033 - Palma de Mallorca

al servei
de la dona
jove i elegant

dona
corseteria

J. Masdeu
COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

DAMIÀ PONS

a Joan Miró

QUIMERA

Es el nostre destí perseguir les guspies, fruit del vol,
 escapar de les fosques per arribar al centre dels incendis.
 Demà ignorarem el dol: serem els coets de la festa.
 Passejarem el cos per un bosc de vermells i de negres.
 Serem línies que s'aixequen avorrint els fangars,
 colors desitjant esser espases per matar les tenebres.
 Escaparem per l'horitzó volant sobre un desig.
 Ballarem amb la lluna. Serem el velam d'un vaixell
 que romp ones i ports: aguanyarem als vents.
 Navegarem per mars vermelles anant sobre un punt negre.
 No existirà la por d'un dolorós naufragi: la llum
 és una illa que aguaita sempre. La dona serà un vent
 que ens desfermarà del pes. Durem un feix d'estels
 dins la butxaca. Els pits seran eixam d'ocells
 que cerquen un núvol per fer-hi el niu.
 Beurem l'aigua de les ombres. Cantarem crits.
 Els homes i les dones viuran donant-se fruites.

abril-agost 1973

Alegría de ser poeta:
 fracaso de palabras.

MIQUEL A. COLOMAR

POÈTICA

- La poesia és traspasar els llindars i consentir habitar entre fosques.
- La poesia és un joc on convivim amb els estels i les arrels reconeixent la igualtat dels nostres destins.
- La poesia és una capsa de punxes, un museu de ganivets, una pluja d'espases.
- La poesia és un circ on les velles paraules assassinen el domador.
- La poesia és la pedra que tiram contra els miralls perquè se'ns esmiquí la forma.
- La poesia és una dent contra el ferro, una fulla contra el vent, una flor de cirerer contra la història.
- La poesia és un llit on hi pasturen dos cossos que es devoren els vestits, l'herba i la fruita.
- La poesia és un camp de clavells atacat per un exèrcit de tisores.
- La poesia és un hortolà sembrant un desig, dormint al costat d'una col, regalant a la dona un coixí de bledes.
- La poesia és un cavall rompent el silenci i enfollint a causa del seu propi renou.
- La poesia és un viatge per la blanca planura dels papers i un retorn havent trobat un insofrible cansament.
- La poesia és una festa on la mort va tallant de jardí en jardí el vol dels pètals.
- La poesia és batallar amb les incògnites i aguanyar la glòria de nombroses ferides.
- La poesia és una casa sense portes habitada per estàtues enyoroses de la llunyania i anhelant els cops del martell.

(Del recull

Fracàs de paraules,

Premi «Andreu Roig».

Festa de les lletres de Campos,
 1973)

setembre 1973

Reflexions sobre l'Església nostra

**Punt de vista
d'un professor:
Manuel Soler**

NECESSITAT DE CLARIFICACIÓ. L'anomenat cas Añooveros ja ens queda una mica llunyà. Quan la polèmica era més forta l'Estudi Teològic de Mallorca va sentir la necessitat d'un diàleg obert per tal d'aclarir —en una assemblea lliure d'alumnes i professors— determinades actituds i possibles implicacions.

Es va tractar l'assumpte, però el fruit més notori va consistir en prendre consciència de que també a les Illes la cultura pròpia dels països catalans es troba en situació anormal.

No semblava gaire honest expressar adhesions o repulses a unes opcions llunyanes si abans no aprofundíem en el nostre context vital. Acordàrem, doncs, d'examinar les nostres actituds com a integrants de l'esmentat Centre.

Aquest va ser l'origen de dues jornades de reflexió coincidents amb el començament de les vacances pasquals. Tres temes semblaren els més escaients per a provocar un diàleg que dugués també a conclusions concretes.

a l'Estudi Teològic de Mallorca

ESGLÉSIA LOCAL. El primer tema l'exposaren conjuntament el professor d'eclesiologia Josep Amengual i un alumne seu. Versà sobre les implicacions i els deures d'una verdadera Església local. Va remarcar que l'Església perd el seu caràcter de catolicitat quan les comunitats locals no s'encarnen en els anhels i necessitats de cada territori. L'Església —si no es vol contradir— no pot excloure cap llengua ni cap cultura. Més encara, ha de cercar positivament d'expressar el missatge del Crist en l'estil que més se

J. Blanes Galeria d'Art EXPOSICIONS

*

Exposició de pintures IBIZART 74,
Calbet, Carloandrés, F. El Punto,
W. Faber, Fandos, Pagliari, A. Pomar,
F. Riera, A. Rosa, Sánchez...

*

Avda. Argentina, 50
Tel. 238082
Palma de Mallorca

a'n Juan
de S'aigo

Casa fundada l'any 1700

Focolata amb ensaïmades calentes
Gelats i quemullars
Obert tot lo dia

C/. Fiol, 11

Tel. 211653

Ciutat

Foto: Tomeu Mir

li adiu a cada poble (**Gaudium et Spes** 44).

En el diàleg sorgiren qüestions força interessants. Com la de que l'individu no és capaç d'acceptar un missatge en tota la seva riquesa i plenitud si se li ofereix en un vehicle cultural i lingüístic diferent del que ha empapat els substrats més íntims de la seva personalitat.

Des d'un altre punt de vista hom va fer notar que el mallorquí no té cap culpa d'haver nascut a aquesta terra. Que té, en canvi, el dret i el deure de procurar que siguin respectades les seves peculiaritats. És un dret primari i, si no es vol reconèixer sense fer injustícia, només hi ha l'alternativa de... tornar al si de sa mare i veure la llum a un altre indret.

CULTURA CATALANA. El segon tema tractà de la cultura autòctona. El conferenciant, Pere Llabrés, advertí des d'un començament que ens diria coses molt elementals. Que ens parlaria d'uns fets i unes dades que hauríem d'haver après durant el batxillerat (o a l'escola primària). Però la trista realitat és que són desconeguts, si bé, en contrapartida, som capaços de citar gestes detallades de llunyanes dinasties.

Efectivament l'exposició va tenir en compte dades fonamentals, però alhora va ser molt profitosa. Varen quedar clares coses tan «polèmiques» com la cultura mallorquina està integrada dins l'àmbit general de la cultura catalana.

Al diàleg hi hagué qui plantejà la qüestió en aquets termes: el mallorquí, no tots l'entenen, mentre que sí que entenen el castellà; no hauríem de conrar només aquest, deixant la llen-

gua nadiua? Es va sentir dir que aquest era un plantejament fatal, doncs no es pot reduir el problema a termes numèrics o utilitaristes. Així acabaríem parlant el xinès. El nucli de la qüestió està en ajudar a un poble a ser el que ha de ser, cosa molt més greu. Ningú va negar que els immigrants fossin mereixedors de totes les atencions. Precisament la millor atenció que si li podia fer és d'aidar-lo a l'integració. Així deixarà de sentir-se estrany.

I què fer quan és el mateix mallorquí qui oposa resistència? En primer lloc hom opinà que a una situació tan anormal només si havia pogut arribar tenint en compte factors molt greus que no cal detallar. D'altra banda seria la primera vegada que la pedagogia conclogués això: davant les oposicions i la passivitat, millor no amoinar-s'hi i seguir el corrent. Una altra cosa és que això sigui més fàcil.

ECONOMIA BALEAR. En Tarabini exposà l'orientació genèrica de l'economia a les nostres Illes. Diagnosticà els ressorts que la mouen i els mals que pateix. Va tenir molta acceptació puix parlà clarament i sense eufemismes de la situació.

El conferenciant examinà el naixement (casual) del **boom** turístic. Va posar de relleu el perill que suposa el que l'empresari no controli absolutament el mercat encara que en tenguí la propietat jurídica. Això el va obligar a dir una paraula del monocultiu turístic a Mallorca, dels monopolis internacionals, dels pocs escrúpols dels **tour operators** i de com tothom es va passant la pilota quan cal estrènyer-se el cinturó. Millor dit, el darrer de la fila

se l'ha d'estrènyer de veritat perquè no hi ha ningú que li demani la venturosa pilota.

El diàleg complementà aquestes idees. Els assistents es convenceren de que el turisme influeix en totes les rames de l'economia mallorquina. També quedà clar que els darrers de la fila tenen una ideologia terriblement individualista (se'ls ha manipulat), estan ficats dins l'espiral consumista i per això consenten fer jornades bestials. No existeix entre ells consciència de classe. Ningú es preocupa pel barri ni per la col·lectivitat. Tenen ideologia burgesa, encara que no ho siguin, perquè se'ls hi ha segrestat la pròpia ideologia.

RADIOGRAFIA D'UNA PROBLEMÀTICA. L'assemblea dedicà força temps a reflexionar per grups sobre aquestes realitats, però referides especialment al Centre d'Estudis Teològics. Com a punt de partida es donà un qüestionari.

La primera pregunta demanava si la cultura impartida a l'Estudi Teològic és real. En síntesi molt estreta es respongué que no s'ha de confondre real amb utilitarista. Que la teoria era bastant compromesa per part dels professors i acceptada per part dels alumnes. Però era urgent un pas més decidit cap a la pràctica.

Per altra part hom sentí la necessitat de que certes assignatures com la sociologia, antropologia, ètica, aterassin més en la realitat mallorquina. També es proposà que hi hagués seminaris opcionals dedicats a analitzar d'aprop les qüestions balears.

La segona pregunta era aquesta: la Institució, es veu afectada per la realitat mallorquina? Les conclusions foren que, en primer lloc, la informació d'aquesta realitat només arribava a nivell de diaris i de companys. Hi manca un aprofundiment, especialment damunt certs temes dels que ningú en parla. Endemés el grup humà del Centre no està prou cohesionat i fins hi tot insuficientment interessat per una determinada problemàtica. Un grup de joves amb il·lusió —es digué— hauria de tenir molta més projecció. Hauria de ser una bullidera.

Tercera pregunta: com a col·lectivitat, l'Estudi Teològic és neutral o ha pres una opció? Hom voldria ser neutral, però precisament per això ja es pren la decisió de no inserir-se (amb totes les conseqüències que suposa) dins l'Església local. Sempre hi ha qualcú que s'aprofita i manipula les majories silencioses. Si no feim res per evitar-ho... automàticament prenim posició.

Qui volgués valorar el final de setmana passat als locals de l'Estudi Teològic examinant exclusivament les conclusions pràctiques, sens dubte se sentiria decepcionat. Només es va concretar la voluntat de prosseguir

per aquesta línia ecarregant a alguns alumnes de no deixar apagar el caliu mitjançant noves iniciatives. Però la reunió va suposar una mentalització digna d'elogi. Que individus de diverses regions, que alumnes i professors (els que hi volgueren assistir, naturalment) discuteixin sobre aquests temes i es trobin bàsicament d'acord, em sembla del tot profitós. Perquè es fa urgent, cada vegada més, prendre consciència d'aquesta problemàtica. I no caldria arribar tard.

Una darrera informació: les ratlles precedents són, més que una crònica fidel, la selecció d'unes idees i impressions que m'han semblat més importants.

Crònica d'un alumne: Joan Martí

L'horabaixa del divendres i tot el dissabte del Ram, ens reunirem en assemblea uns quants estudiants de teologia al nostre Centre d'Estudis, per reflexionar i discutir fins quin punt ens havíem sentit interpel·lats pel gest quasi profètic d'aquell bisbe del Nord. Vam voler comprovar quina era la nostra actitud davant la problemàtica concreta de les Illes; si està d'acord o no amb les exigències evangèliques de viure encarnats en la realitat del poble i al seu servei —sobre tot del més marginat i explotat; si érem conseqüents amb el nostre compromís de joves que es preparen, d'alguna manera, a donar la vida perquè l'home no sigui víctima de l'home, onsevulla que aquest es trobi.

Per tal de començar a reflexionar des d'un mateix punt de partida, primer ens vam posar d'acord en lo que enteníem per **Església local, Església universal**. Arribarem a aquesta conclusió:

L'Església té la missió de fer arribar el missatge alliberador de Jesucrist a tots els homes i dones de tota casta, sobretot als més explotats pel poder, als més engegats pel diner, als més marginats per la manca de cultura, etc., als pobres. Per tant, si ho hem entès bé, el que cal és descobrir qui són aquests homes i dones als qui va destinat l'Evangeli, quina necessitat tenen d'alliberació, quin és el servei que esperen de nosaltres, de quina manera podem contribuir a la seva salvació, amb quin llenguatge els parlarem.

La Delegació de

l'Editorial Casals, s. a.

de Barcelona

anuncia els seus

Textos de

**MATERNAL,
PREESCOLAR
i E. G. B.**

Magatzem:

Cl. Sant Alonso, 8

Despatx:

Cl. Joan L. Estelrich, 34, 2.on A

Tel. 22 43 84

PALMA

Última Hora

**El diari del
capvespre**

**Degà de la
premsa
mallorquina**

És clar, aquest poble té una cultura determinada, una llengua, unes maneres molt seves d'expressar-se a través de l'art, la dansa, la música, la literatura; aquest poble viu en unes condicions socio-econòmiques molt concretes d'explotació —pel fenomen turístic, per la seva condició d'Illa, pel fet d'estar pendants cada any de la «demanda» que hi haurà del nostre producte (sol i platja). Ho coneixem bé, això? En som prou conscients?

Hi ha molts altres camps de la nostra realitat que encara no hem descobert o que no volem conèixer. És fàcil tancar els ulls, és agradable posar-se a somniar mentre altres treballen i lluiten... però prest o tard sonarà el despertador, i tant com més profund sigui el nostre somni més costarà d'aixecar-nos. El «cas Añoveros» per a alguns ha estat un poal d'aigua freda que ens ha fet revisar de nou: tant de bo caigués una gran pluja damunt tots!

Per petits grups vam reflexionar si el Centre d'Estudis, com a institució, ens transmet una cultura real o no —és a dir, si té res a veure amb la realitat—. També ens volíem plantejar si el Centre de Teologia és acceptat pel poble o si més tost és ignorat. Finalment, si el Centre ha fet cap tipus d'opció. Però ja en tinguérem prou en discutir quina era la relació que de fet tenim ara nosaltres —els estudiants i professors de teologia— amb la realitat de les Illes, amb el poble humil i senzill.

El Centre com institució no té cap projecció pastoral, no ens posa en contacte amb la realitat, no ens transmet una cultura popular, —tot això un ho ha de cercar a altres parts: el Centre només s'encarrega del que és estrictament acadèmic. Per altra banda —i això és més trist— els estudiants no hem manifestat gaire interès per res que ens posi en contacte amb la realitat i si molts o pocs estan ficats en qualche activitat extra-acadèmica, al Centre no se'n parla. Tal vegada hauríem de començar per comunicar-nos més les nostres experiències de la realitat extra-librera i potser d'aquí sortiria la necessitat d'un tipus d'estudi o de formació molt més «pràctica» —vull dir en contacte amb la realitat i en funció de les situacions concretes del poble de les Illes—.

Aquesta assemblea ha estat un pas en el nostre coneixement mutu —almanco d'un sector— i ens ha fet prendre consciència de quina ha d'esser la nostra tasca com a estudiants de teologia ara i aquí, a la Ciutat de Mallorca. Ja no és poc, però no seria res si ens quedàssim com abans. Els llibres ja no ens poden deixar en un estat d'inconsciència i passivitat. Si no, perdem el temps, enganyam la gent que espera confiadament el nostre servei alliberador, i ens enganyam a nosaltres mateixos.

Els joves també celebren la fe en Crist

Compartir el pa i la fe

Ho hem fet a través de la reflexió individual i per petits grups, a través de la expressió litúrgica, de la dansa, la música, el sielnci.

El dijous horabaixa vam començar a comparèixer pel Seminari nou. Alguns ja ens coneixíem, però també hi havia gent nova. A poc a poc es va anar fent un ambient d'acollida i ens reunírem per grups de cinc o sis per sebre millor un de l'altre d'on procedíem, quina era la nostra situació de família, de treball, d'estudi, de quina manera empràvem el temps lliure, com i quina era la nostra relació amb altra gent, quina problemàtica concreta era la nostra, etc.

Després de sopar començàrem una reflexió comunitària de la reconciliació i una manifestació serena de la nostra situació d'egoisme i d'injustícia. Vam acabar escoltant un text de Roger Schutz, un comentari de Rm 8,3lss: «qui ens podrà condemnar si Crist

Jesús intercedeix per nosaltres?», que convida a alliberar-nos del sentiment de culpabilitat que patim molt sovint els joves quan ens veim submergits en situacions injustes de desigualtat, d'exploatació... sense tenir-ne la culpa, i ens recorda fins quin punt és amable la mirada de Déu: «encara que el nostre cor ens condemni, Déu és més gran que el nostre cor».

L'endemà, tot el matí, vam reflexionar en petits grups sobre la nostra necessitat d'alliberació. Ens va introduir en el tema en Jaume Santandreu, que va participar amb nosaltres a tota la trobada. Insistí molt en que si volem transformar la realitat i viure «dies feliços» en la lluita, calia ser conscients de la nostra situació concreta, individual, de família, de treball, sociopolítica, etc., sense imaginar-nos que vivim ja en la realitat en la que ens agradaria viure, sinó en la que realment vivim. Assenyalà com a camins

d'alliberació, per tant, esser conscients de la realitat, conèixer-se a si mateix amb les pròpies limitacions, amb l'educació que hem rebut fruit d'una època determinada, marcada per les circumstàncies familiars de col·legi, d'Església, etc., amb les qualitats, i amb els defectes, amb la cultura i la incapacitat per a entendre. Després de conèixer-se, cal acceptar-se talment, que no vol dir esser conformistes i estar passius, perquè ja no hi podem fer res si som com som i no de la manera que ens agradaria ser. Finalment, quan un s'ha acceptat, tot volent-se superar constantment, assoleix la llibertat plena quan, oblidant-se de si mateix, viu per als altres: els comunica tot allò que és, té, sent, la joia de viure. El cercar-se a si mateix és el que, de fet, destrueix l'home i li impedeix el seu camí cap a la llibertat plena. Quan cadascú va només a «lo seu», com podem parlar de llibertat? Cal veure fins a quin punt la mentalitat burgesa que manté el sistema capitalista ha calat fons dins tots nosaltres i ens impedeix assolir la llibertat!

Tota l'horabaixa vam meditar i profunditzar el misteri de Crist, sobre tot en el seu aspecte de profeta que denuncia qualsevol injustícia i hipocresia, lo qual el va posar malament tant amb les autoritats religioses com civils, tant amb els conservadors com amb els revolucionaris, tant amb els fariseus com amb el poble senzill. Ens vam fixar principalment en el Crist, signe de contradicció, portat a la mort. Tot això ens va fer renovar o replantjar el nostre compromís de seguir Jesús, conscients que el seu camí que duu a la plenitud exigeix agafar cada matí la creu, oblidar-se de si mateix i denunciar qualsevol tipus d'injustícia i d'exploatació. Jesús ens demana, si el volem seguir, deixar de banda el nostre afany de figurar, de prestigi, de dominar, de tenir el monopoli de la veritat, d'aspirar a grans deses i començar un camí de solidaritat amb els més pobres i marginats, fent-nos un d'ells.

Tot això ho vam meditar a través de fragments de l'evangeli de Jesús segons sant Marc, fent referència constant a testimonis que tots coneixem, de persones que han entès aquest camí de Jesús i l'han seguit sense por de perdre la vida, a qualsevol part del món, sobre tot a Amèrica Llatina.

Envoltats d'un ambient de silenci i reflexió, després de sopar, vam pregar llargament recordant la situació conflictiva en què es troben moltes nacions del nostre món, moltes per-

sones d'aprop i de lluny, l'Església a Mallorca amb la seva indiferència, la seva càrrega de tradició i els nous fermentes de renovació que broten aquí i allà; vam pregar també pels governants, pels presos polítics, pels malalts físics i mentals, per la inconsciència de molts que, essent explotats, viuen com si no hi estiguessin.

L'endemà, dissabte, vam dedicar tot el matí a la reflexió sobre l'Església: és l'Església de Mallorca realment un lloc de comunió on tots els homes, sobre tot els marginats i els més pobres s'hi senten acollits i com a ca seva? És l'Església un instrument d'alliberació de l'home concret explotat i aixafat per les conseqüències del turisme? Fa transparent el rostre de Jesucrist anunciant el seu evangeli alliberador? I la Jerarquia, és un frè que mata la creativitat dels joves i dels nous fermentes de comunitats, més o manco compromeses en la recerca d'una fe més vital? Ha trobat l'Església el seu lloc enmig dels homes?

A la posada en comú d'aquesta reflexió que havíem fet per grups hi havia el bisbe Teodor —al qual vam agrair molt aquest gest d'acostament als joves, als seus joves. Primer semblava que tot eren acusacions per part nostra a la Jerarquia, però a poc a poc vam anar enfocant la cosa de cap a una responsabilitat de tots en la transformació de l'Església en lloc de comunió de tots els homes.

El bisbe es mostrà satisfet del nostre interès per l'Església de Mallorca i ens proposà tenir un altre intercanvi, però més profund, sobre un munt de temes i situacions que havien anat sortint.

A la tarda, dues taules rodones simultànies, sobre el concili dels joves que s'obrirà aquest estiu a Taizé i a altres parts del món, i sobre «com viure una presència amagada de Crist entre els homes» amb en Jaume Mas.

A la nit, després de sopar, la festa d'alliberació. Una dansa en torn del foc que per a nosaltres significava la recerca de la llum que il·lumina el nostre camí i del foc que encén el nostre cor... llum i foc que finalment trobam si no ens cansam de cercar amb solidaritat amb els altres. Amb Crist al davant vam avançar cap a una font, l'aigua viva que fa renéixer les flors, que fa reviure l'home en el desert, que purifica el que s'ha embrutat pel camí, que descansa els peus fatigats.

Com els israelites, vam passar a peu descalç a través de l'aigua, que per a nosaltres era un signe de l'alliberació vers la qual constantment caminam, d'ençà que fórem submergits en la mort de Crist pel baptisme. Aquell fou un moment de revisió de la nostra fe en Jesús i alhora de renovació del compromís de seguir Jesús, onsevulla que ens porti.

Ja disposats a seguir endavant, compromesos de nou en la lluita cap a la

plenitud, començarem una llarga marxa amb Crist al davant, simbolitzat per la flama del ciri pasqual (que havíem submergit també en l'aigua de la font), tot cantant «Vers tu, Terra promesa, el poble de Déu alça el braç...».

Aturats a les portes d'on havíem de celebrar l'Eucaristia, proclamarem el pregó pasqual com anunci de la gran festa d'alliberació que prest celebrariem amb el signe pobre i senzill del pa i el vi. Dins la sala del banquet, asseguts a l'entorn de la taula, Crist ens va recordar aquella anècdota curiosa i que es repeteix constantment en cada u de nosaltres, la dels seus dos amics que anaven cap a Emaús i que no es podien donar raó que Ell hagués ressuscitat.

Amb la fe dels deixebles després que Jesús se'ls aparagué, vam compartir un mateix pa d'acció de gràcies entre càntics i salms, vam beure un mateix vi i «el nostre cor era tot ardent», ple de la joia de la resurrecció.

La nostra joia de ser salvats i el goig de reemprendre el camí de lluita vers la plenitud que Jesús ja ha aconseguit, la vam expressar amb danses i cants de festa a l'entorn de la taula.

Tots necessitam dels signes per a expressar i entendre millor les realitats amagades de la nostra fe. Això és el que hem intentat aquests tres dies, des de dijous fins al diumenge de bon matí.

JOAN MARTI

Estam de bell nou al vostre servei

Ens hem renovat totalment

L'única cosa que és com abans són els nostres pastissos

Vos agraiem que hàgiu estat clients nostres

i esperam veure-vos sovint per ca nostra que és també ca vostra

CA'N

C/. Jaume II, 99 (Carrer d'es bastaixos)

Tel. 21 29 95

Ciutat de Mallorca

«Llums de la ciutat»

de Charles Chaplin

¿un film brechtia?

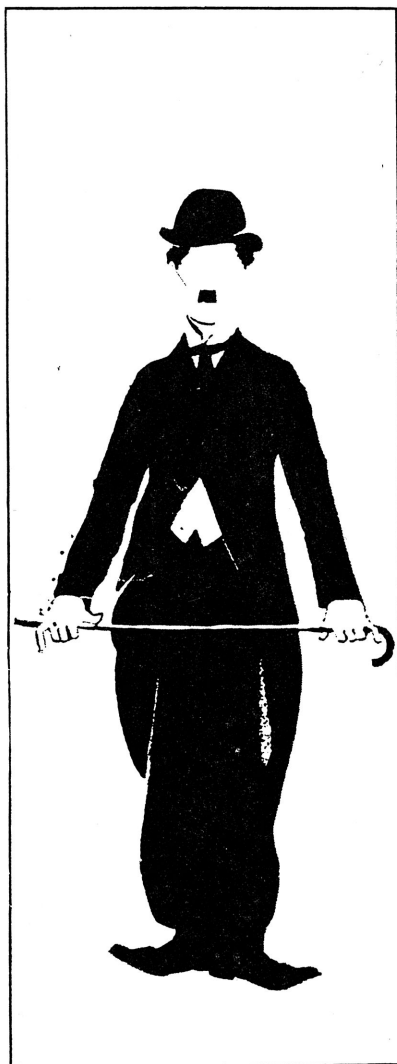
per Antoni Figuera

Essent «Llums de la ciutat» una de les pel·lícules de Charlot més sentimentals, almenys en aparença, no és gens estrany de comprendre quin ha estat el motiu principal pel qual la majoria de crítics s'han acarnissat amb ella. Es ja cosa tradicional, per altra banda, el fet que tots els seus detractors aprofitin la més petita ocasió que se'ls presenta per referir-se pejorativament a aquesta concepció del món chapliniana un tant dolçaina i, segons ells, llagrimosa i que s'explicita a tota la seva filmografia a través d'aqueixa «explosió dels bons sentiments» dels quals sempre ens fa ostentació l'homenet del bastó rosegat i del bombí abonyegat. Constant aquesta —sobretot per a aquells qui només saben «llegir» en l'epidermis de l'univers filmic d'aquest autor— que es va repetint invariablement tot al llarg dels seus llargmetratges, des de «La quimera del oro», fins a «El Chico», des de «El circo» fins a «El gran dictador», culminant en aquestes dues «apoteosis de la vulnerabilitat» que són «Llums de la ciutat» i «Candlejas». (El lei-motiv del qual es aprofitat constantment per contrastar el món de Chaplin amb l'aparentment menys tendre i molt més cruel, de l'altre genial còmic: Buster Keaton).

En el cas concret de «Llums de la ciutat», tornada a revisar no fa molt de temps, aquesta eterna espasa de Damocles que sembla estar en tot moment amenaçant sobre l'obra del seu realitzador, s'esmola perillosament encara més en raó mateixa de la història que se'n conta: la del rodamon apàtrida, disposat a ajudar fins al sacrifici una cega venedora de violetes de la qual acabarà enamorant-se i a la qual al capdavall, quan ella recobra la vista, acabarà perdent i quedant-se de nou, invariablement, sol.

☆ ESPECTACLES ☆

Il·lustracions de F. Sintès

(Contada així, la història sembla accentuar els seus trets folletinescos, la qual cosa ha d'ensenyar-nos humilment a no fiar-nos de les aparències, ja que el que en realitat interessa és veure la manera com Chaplin du magistralment a la pantalla tots aquests elements tan ridículs i cursis sobre el paper).

¿Es, certament, «Llums de la Ciutat» una obra sentimentaloida que juga amb les falses emocions de l'espectador? Però pensem per un moment que una obra falsament sentimental no és aquella que mostra l'explosió dels sentiments a la pantalla, sinó la que fa malbé i adúltera la visió de l'espectador, invertint els propis per aconseguir una identificació amb el que la pantalla, per ella mateixa, mai ens proposaria si no es recorregués a la manipulació. ¿Es, potser, aquest el cas del nostre Charlot? Creim que caldria ésser força ingenu per opinar així. I especialment perquè davant una obra de Chaplin creiem trobar-nos davant una obra de Brecht. ¿Chaplin, el més brechtia dels realitzadors cinematogràfics? ¿Brecht, el literat que més aprop es troba del cor de Chaplin? El Brecht ens remet constantment a l'autor de «Llums de la ciutat». Qui no dubta això? Posem uns exemples. Diu Brecht: «D'entre tots els objectes, aquells que més estimo, són els usats. Les tasses de coure amb bonys i caires aixafats, els ganivets i forquetes, els mànecs de fusta que han estat agafats per moltes mans. Aquestes són les formes que m'assemblen més nobles». ¿Potser no relacionem amb aquestes paraules l'homenet eternament ridícul que preten ésser elegant, anant esperracat, amb uns quants descosits i romputs, amb una corbata treta de qualsevol pool de fems? Trobem aquí, doncs, el primer punt de reconciliació entre els dos autors: la humanització «objectual» dels més humils i gastats elements.

I en un altre context diu Brecht: «En els temps ombrívols, potser és contarà? També es contarà sobre el temps ombrívols». ¿O és que l'obra de Bertolt Brecht i la de Chaplin no constitueixen, per damunt de qualsevol altra, la més profunda meditació sobre «aquests temps»?

El que sí separa Chaplin de Brecht és el distanciament com a mètode. Mentre que Brecht se'n guarda molt de fer-nos participar en l'acció, no permetent que ens oblidem per un sol instant que som simples espectadors —i ara ens es-

tem referint al seu teatre— i no deixant tampoc que ens identifiquem amb el que passa a l'escenari, gràcies a una reflexió continuada des de la nostra òptica present, en el mateix moment que els fets estan desenvolupant-se davant dels nostres ulls, Chaplin, per altra banda, ens submergeix directament en l'acció fent que, de sobte, ens situem en el lloc del protagonista, i és això possible precisament per mitjà d'una dualitat contrastada: al sentimentalisme de determinades escenes, que sempre mostra el seu anvers, li oposa la crueltat que destila cada imatge i que, en general, es desprèn de tot el context del film. I tot perquè possiblement ha estat Chaplin un dels autors cinematogràfics que més fefaentment ha desenvolupat una «estètica de la crueltat» des de la pantalla. (Un altre cineasta d'identificat estil, i guardant totes les distàncies, seria Billy Wilder). Inclús és això més patent si voleu, en una obra com «Llums de la ciutat» on queden trastornats tots els esquemes del fals film folletinesc. Ja des d'un principi, quan veiem Charlot dormint tranquil·lament en braços d'una estàtua que acaba de ser descoberta com a monument públic i davant de la qual la gent important diu un no «menys» important discurs, la ridiculesa del qual ve admirablement puntuada pels sons onomatopèics que surten de la boca dels xerraires, el personatge passarà pel film atentant de continu la «bona consciència ciutadana». A partir d'aquesta escena demoledora i que dona la pauta per on haurà de descobrir tota la pel·lícula, Charlot s'embarcarà en mil i una aventures en el seu afany per sobreviure i per ajudar a la noia de qui s'ha enamorat. El fet que la noia sigui cega accentua encara més la crueltat de les imatges ja que Chaplin s'encarrega de deixar-nos entreveure en cada pla que el seu sacrifici serà inútil, perquè l'al·lota, una vegada recobrada la vista, l'abandonarà quan vegi que ell no és tal i com se l'havia imaginat. L'enganyosa «felicitat» que es desprèn de la darrera escena de la pel·lícula no és altra cosa que un nou engany, doncs l'espectador entén perfectament que Charlot seguirà, de bell nou, la seva supervivència existencial en solitari. Aquest mateix sentit de la supervivència és el que conclourà a Charlot fins a les immediacions del port on impedeix al milionari embriac de suicidar-se. Salvat aquest pel protagonista assistirem després al seu agraiement momentani, portant-lo fins a la seva casa i convidant-lo a menjar en un esplèndid restaurant, la qual cosa dona lloc a una sèrie de «gags» inoblidables. Però quan el

milionari recobra el seu estat d'ànim normal, allunyat ja de la borratxera, ordena al seu majordom que foti al carrer aquell vagabund que s'ha atrevit a penetrar en la seva intimitat. (De nou retrobam reminiscències brechtianes en la composició dels personatges del milionari i el seu criat). Després Charlot anirà a parar a situacions de cada cop més compromeses, inclús amb perill per al seu físic, que culminaran en la genial escena del combat de boxa en la que se combinen admirablement el sentit còmic de l'escena en si mateixa considerada i el fluir dramàtic de la situació com una prolongació més de la seva lluita per sobreviure. I al final, presidint-ho tot, la soledat com a únic carreró de sortida i, a la vegada, d'atracció. Un final que testimonia —com igualment testimoniava «El circo»— el profund individualisme romàntic del seu autor. O, com diu Pedro Crespo, «Charlot, desterrat i perseguit, va corrent sempre tot al llarg d'una ratlla fronterissa, posant un peu a cada banda, corrent amb les seves cametes teclejants al llarg d'una frontera imaginària. Corrent tot sol en tots i cada un dels que no troben un lloc.»

A. Figuera

Caja Central de Orihuela

Admet imposicions a
la vista i a termini fix

c. Feria, 31

Oriola (Alacant)

FAMILY LIFE

Si poguéssim visibilitzar la comparació d'una pel·lícula amb una figura geomètrica, encara que fos d'una manera surreal, gosaria afirmar que **Family life** és un film construït en forma d'espiral. Sota la dura i aclaparant closca d'un caragol —espiral exterior, formal, materialitzada en una posta d'escena que s'assembla molt a la tècnica del reportatge mèdic i àdhuc del «cinema verité»— hom descobreix un dinamisme o una dialèctica interior de l'obra, que s'enrotlla sobre ella mateixa en un cercle tan lògic com inexorable.

L'espiral és l'espiral de l'alienació, entesa com a definitiva perdua del «jo» per mor d'una acció repressiva que actua a diferents nivells. El nus d'aquesta espiral, el punt de partença, és —a la pel·lícula— l'organització moral d'un determinat tipus de família. El cruel i irònic sentit del títol és de per si mateix força significatiu: **Vida de família**, o **Vida familiar**. Tot creixent sobre ella mateixa, l'alienació arriba a les relacions socials, o relacions de producció. I —en el tercer escaló— assoleix el camp d'una psiquiatria repressiva i quasi policial, que sembla tenir la missió d'adaptar la «anormalitat» —sovint aberrant— que estableix l'orde social. Una psiquiatria, doncs, que només malda perquè els esclaus retornin a la tanca, en lloc d'obrir-los autènticament les portes de l'alliberació.

A la fi del fatal itinerari, la jove protagonista de la pel·lícula podrà comprovar personalment les conseqüències d'aquest pelegrinatge tràgic. Destruïda per la família, destruïda per un sistema social i destruïda per un determinat tipus de psiquiatria, assolirà pràcticament el Res absolut com a ser humana. Tots els factors combinats l'hauran convertida en el que ens mostra el pla final, que esdevé una admirable síntesi, digna d'aplaudiments: una dona que ja és conillet de rata per a estudiants indiferents. Un ser buit. Anul·lat.

PERDUDA A LA CIUTAT

No valdria gaire la pena parlar d'aquesta pel·lícula si no fos perquè una coincidència cronològica a l'estrena de Ciutat i una certa coincidència en la temàtica, ens aconsellen situar-la dins l'estela ideològica deixada per **Family life**. A un nivell absolutament distint, per suposat.

Tres notes breus per a tres pel·lícules

per Pere Bosch

En l'estrena a Ciutat, **Family life** passà amb força indiferència. **Perduda a la ciutat** —amb sorpresa fins i tot de l'empresa— es perllongà durant algunes setmanes. Hom podria treure la conseqüència que el públic continua preferint unes determinades vestidures a l'hora de veure històries, i que la vestidura del melodrama —més si porta vestimenta actualitzada, al «modern style»— segueix essent més rendable que el de l'informe despulrat de tota «reelaboració» a posteriori.

Perduda a la ciutat és també la història de la destrucció personal d'una dona jove. Les distintes etapes d'aquesta destrucció actuen a un nivell molt distint del cas anterior: el nivell familiar és intuït solament; el nivell social, de treball i d'organització de la gran ciutat, és el bàsic. La conseqüència final és també desigual: en **Family life** era l'aniquilació física. A **Perduda a la ciutat** —la jove protagonista acabà substituïda— és l'aniquilació moral.

Mescla d'una «Simplemente María» modernitzada i «made in USA», i d'uns «Tiempos modernos» igualment posats al dia, endolcida —de cara a la taquilla— amb una productiva dosi de sucre i servida —com he escrit— dins la tassa d'un melodrama actualitzat, **Perduda a la ciutat** assolí aquí el seu relleu més gran per la seva coincidència amb **Family life**. Per a l'observador, es tractava d'estudiar dues formes possibles d'acarar un mateix tema de fons. A Ciutat —tot i que for-

malment l'obra no era incorrecta— **Perduda a la ciutat** esdevingué un contrapès.

JOHNNY AGAFÀ EL SEU FUSELL

Hi ha obres d'art que imposen un compromís moral molt abans que un compromís estètic. No es tracta de ressuscitar la distinció finida entre forma i fons, sinó de reconèixer que una obra narrativa és capaç per ella mateixa de sembrar interrogants i inquietuds, malgrat les imperfeccions de la seva construcció.

Johnny agafà el seu fusell se situa força bé en aquest apartat. **Johnny...** és fonamentalment una denúncia moral, que hom pot qualificar diversament: antibel·licista, antimilitarista... Adhuc anti-cert tipus de medicina o anti-certs esquemes morals. Que cadascú triï el seu compromís moral en veure el film. La visió d'aquestes pel·lícules és, encara més que en totes les altres, personal i intransferible. Aquí no hi val allò de la propaganda «no cuente Vd. el final a sus amigos», ni beneïtures per l'estil. Aquí es

tracta —i repetesc altre cop la paraula— d'un compromís, plantejat des d'una pantalla, des d'una òptica moral i amb un contingut global, que s'ha d'individualitzar a la seva manera en la consciència de l'espectador.

Repasant breument la seva estructura, no és difícil detectar algunes característiques bàsiques de la posta en escena. Muntatge paral·lel, joc present-passat i realitat-imaginació... Tampoc, en les reminiscències, planteja grans dificultats perquè hom hi troba les petjades de Buñuel —en primer pla— i de Fellini —en segon i força llunyà—. La mescla del real i de l'ònic, per exemple, és feta amb materials clarament buñuelians, de la mateixa manera que el tractament del tema religiós, més proper d'un escepticisme —que situa aquest apartat en una dimensió distinta del quotidià i, fins a un cert punt, indiferent a ell— que d'una negació absoluta.

Això darrer —insistesc— és pur detall. L'important és la força de la història en ella mateixa. Si no fos un substantiu molt gastat, caldria parlar del «seu testimoni».

RÀDIO POPULAR

és cosa nostra

C. O. P. E.
MALLORCA

MALLORCA AL VENT

De dilluns a divendres de 15'30 a 16'00 h.
Realitza: Obra Cultural Balear

CANÇONER D'AVUI

Els divendres a les 22'35 h.
Realitza: Joan Manresa

SA XIMBOMBA SONA

Dissabtes a les 18 h.
Realitza: Josep Lliteras

RONDAIA MALLORQUINA

Diumenges a les 22'35 h.
Arxiu de Fonoteca de l'Emisora

LLIBRES

VICENT ANDRÉS ESTELLÉS: **OBRA COMPLETA 2 (LES PEDRES DE L'AMFORA)**. Editorial L'Estel (València, 1974).

Aquest volum arreplega vuit reculls poètics, amb un total de més de cent cinquanta poemes, gairebé tots ells inèdits. La visió del món que aquí ens presenta l'Estellés segueix essent, essencialment, l'obsessiva aparició de la seva particular temàtica (coses i cosos agradint-se en un intent desenfrenat de conquerir la destrucció) servida mitjançant un llenguatge col·loquial de to virulent, amb abundància de lèxic acid i socialment tabú. Entre el llenguatge (utilització primària, sense subtileses ni preciosismes culturalistes) i el missatge (visió de l'home com un ésser abocat a la mort i a una vida on únicament el sexe pot fer-li oblidar momentàniament al fracàs) hi ha una total adequació. Podem qualificar V. Andrés Estellés, una de les veus més personals i poderoses de la lírica catalana de postguerra, de poeta hiperrealista, ja que la seva presentació insistent, acumulativa i agressiva de les coses que veu (les mostra sense jerarquitzar-les ni classificar-les) s'ajusta clarament a aquest corrent, fins ara sobretot manifestat dins el camp de les arts plàstiques. Les coses no són dòcils éssers dominats per l'home sinó tumultuosos invasors que l'assalten i el violenten. És una poesia que es manifesta copiosament i desbordada, quasi de manera automàtica, en un afany de copsar els diversos batecs d'una realitat imminent gens ni mica gloriosa: és un eficient antídoto contra l'optimisme mental i els puritanismes morals i biològics.—D. P.

La tristesa d'un gran disc

El disc, com un món en petit, comença a girar. L'agulla enfila el primer solc de la primera cançó:

**Que poques paraules tinc,
i les que us dic són tan gastades...**

Així comença «I si canto trist...», el darrer disc de Lluís Llach, així comença la primera i potser la millor cançó, plena de rabiosa impotència. El cantant s'adona de la reduïda eficàcia que tenen les paraules que canta per fer que el món canviï:

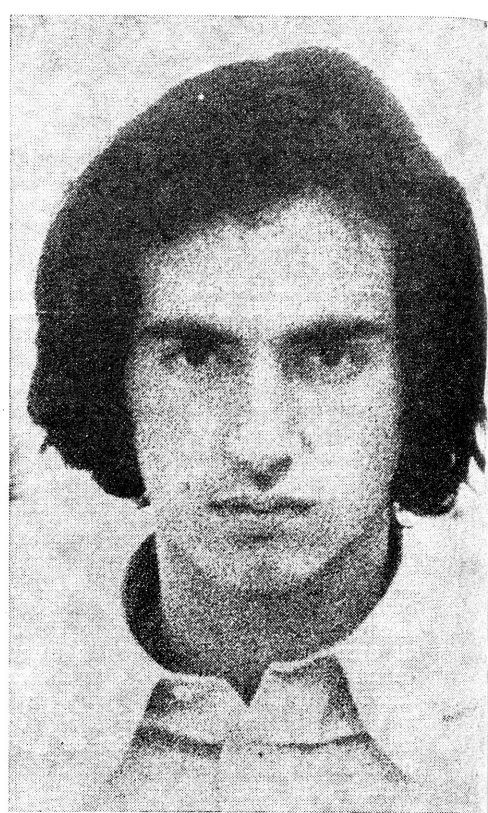
**caldrà cercar nous camins
on no calguin les paraules.**

L'agulla ha anat avançant mentre escrivíem. Hem sentit **Cançó a Mahalta**, un poema de Màrius Torres que Lluís Llach ha escollit i musicat molt encertadament. Hem vist des de la nostra barca, fent el mateix camí amb la mateixa via d'aigua oberta a la bodega, el **Vaixell de Grècia**, sense timó, però **no penseu mai que ho hagi perdut tot, que el poble sempre podrà inflar el**

[velam
per guanyar onades fetes de por i de
[sang.

Ara comença la cançó que dona nom de tristesa al disc. Lluís Llach no estima la por, però no la pot esborrar dels seus ulls; no estima el pas glaçat de la mort, però la veu destruir l'esforç dels companys; no estima tampoc el seu cant, sinó el que no sentim, el de la gent del carrer, i si canta trist és perquè se sent impotent per caguir tot això. No és una tristesa autocontemplada, mig narcisista mig massoquista. No és una tristesa inoperant.

L'agulla ha arribat al final de la cara. El disc s'ha parat. Li darem la volta. Veurem com En Llach confia en els altres, que arribaran més lluny, que fa-

ran allò que eñ tot sol —només un vianant— no podrà dur a terme.

Sabrem què espera de l'amor que se'n va i del que ve, quina és la casa que vol (un altre dels poemes musicats, aquest de Salvat-Papasseit), sabrem quines són les onades d'amor que el mouen, i potser sentirem com ell.

I així ja haurem arribat a la cançó final. Lluís Llach diu que no li sap greu dur la boca tancada. A nosaltres sí que ens sabria greu, però, no sentir-lo més. Hem escoltat aquest disc, l'hem trobat francament bo, i tenim ganes de tornar-lo a posar. L'agulla enfila de nou el primer solc de la primera cançó. Que no sigui aquest el darrer disc de Lluís Llach. Encara que sigui trist.

ISIDOR MARI

Aïllants - Conductors - Termoelectricitat

Electrofil

Palma

S. A.

Margarida Caimari, 9-13 Tel. 22 75 24* 5. 6 Ciutat

Diario de Mallorca

un diari

per a tots els mallorquins

Cinc-cents anys del llibre català

LLUC commemorà en el número anterior (abril 1974) aquest centenari amb un article de Francesc de B. Moll.

Ens ha arribat la nova de la constitució d'una Comissió Organitzadora dels actes que, al llarg d'aquest any centenari, s'han de celebrar als Països Catalans i arreu on la nostra llengua és parlada, coneguda i estudiada.

La Comissió està integrada per Pere Domingo, President de l'Institut d'Estudis Catalans. — Antoni Comas, Cap de la Secció de Filologia Catalana de la Universitat de Barcelona. — Joaquim Molas, Cap del Departament de Filologia Catalana de la Universitat Autònoma de Barcelona. — Climent Garau, President de l'**Obra Cultural Balear**. — Adolf Pizcueta, President de la Fundació Huguet. — Frederic Rahola, President del Gremi d'Editors. — Josep M. Boixareu, President del Gremi de Llibreters. — Miquel Casals i Coldecarrera, Degà del Col·legi d'Advocats de Barcelona. — Antoni de Moragas i Gallissà, Degà del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya i de Balears. — Josep Miquel Abad, President del Col·legi d'Aparelladors de Catalunya. — Ramon Fuster i Rabés, Degà del Col·legi de Doctors i Llicenciats de Catalunya i Balears. — Joan Vallvé i Creus, Degà

NOTICIAARI

del Col·legi d'Enginyers Industrials de Catalunya. — Joan A. Maragall, President de l'Orfeó Català. — Agustí Bou, President del Centre Excursionista de Catalunya. — Pau Riera i Sala, President d'Omnium Cultural.

Les oficines de la Comissió radiquen al Palau Dalmases, carrer de Montcada, 20 (Barcelona—3).

La Comissió té el propòsit de fer d'aquesta commemoració una avinentesa per conèixer els problemes actuals del nostre llibre i la seva vigència com a instrument de la cultura d'un poble.

Llengua i escola al país valencià

Dia 3 d'abril, 2.107 estudiants i professors d'Universitat, professors d'ensenyament mitjà i E. G. B. encapçalats per Manuel Brosseta, catedràtic de Dret mercantil a València, adreçaren al Ministre d'Educació i Ciència una carta sobre la introducció de la nostra llengua a les escoles i Universitat del País valencià.

Comença recordant que la nostra llengua, ensenyada a més de 50 Universitats estrangeres, sofreix discriminació a l'ensenyament del propi país.

Esmenta el dictamen del Col·legi d'advocats de València (22.2.1973) que diu: «Es té com axioma pedagògic el que en l'ensenyament cal anar d'allò conegut a allò ignorat, i mai es podrà aprendre si es pretén ensenyar en una llengua que el deixeble ignora, invertint el sentit lògic del procés de la instrucció. Les conseqüències pràctiques d'aquestes disbaratades normes pedagògiques, el turment que per a un xiquet de parla no castellana significa haver d'aprendre de memòria definicions científiques, expressades en un idioma per a ell desconegut, sols poden saber-ho els que les sofriren en els primers anys de la seua vida».

Recorden aiximateix que tota llengua té dret a ser explicada i cultivada, com reconeix l'Estat espanyol en la Llei general d'Educació i en ratificar la declaració de la UNESCO sobre les llengües no oficials. També, que la Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de València ha ofert la subvenció de l'ensenyament de la nostra llengua a la Facultat de Filosofia i Lletres, el que fou acceptat pel Patronat de la Universitat de València, però no per aquesta, al menys fins avui.

Per això supliquen que s'apliqui enterament l'esmentat dictamen dels advocats valencians, la «convenció relativa a la lluita contra les discriminacions en l'ensenyament» (Conferència general de l'Organització de les Nacions Unides per a l'educació, la ciència i la cultura —París, 15.12.1960— i

TAPISSERIES

HERNANDEZ

Exposició i venda:

Arquitecte Reynés, 6 B

Tel. 22 65 72

Taller:

Arquitecte Reynés, 3

Tel. 21 14 51

PALMA DE MALLORCA

Assistència Palmesana

**SOCIETAT CULTURAL
I RECREATIVA**

vos convida a les representacions
periòdiques de teatre regional del

GRUP JOVENT

C/. Lulio, 21 Tel. 21 12 28

CIUTAT DE MALLORCA

Si teniu intenció de comprar res de joieria, confeccions de pell, objectes propis per a obsequi, articles de viatge, perles, porcellanes, quadres d'esmalt, etc., potser tindrem exactament allò que vos interessi.

ENS SENTIREM MOLT
COMPLAGUTS SI TENIU EL
GUST DE VENIR, SENSE
CAP COMPROMÍS PER
PART VOSTRA, A VEURE
LA NOSTRA SELECCIO
D'ARTICLES

nacar

Jaume III, 115-119

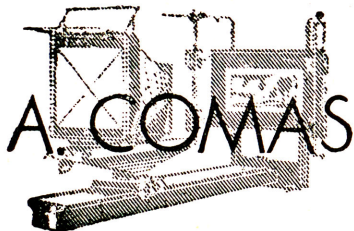
Tel. 21 69 06 - 21 69 07 - 21 06 48

Palma de Mallorca

UNA EMPRESA AMB INDISCUTIBLE
VOLUNTAT DE SERVIR BE TOTHOM

(Amb molt de gust vos farem un 10% de descompte si esmentau aquest anunci)

Fotogravats

Reproducció de transparències en color
Missió, 61 interior - Tel. 213952 - Palma

ratificada per Espanya —20.8.1969— i en vigor des del 20.11.1969 (B. O. E. 1.11.1969); que s'apliqui també, amb totes les seves conseqüències la Llei General d'Educació i que es creï la Càtedra de Llengua i Cultura valenciana a la Facultat de Filosofia i Lletres de València, i a les escoles universitàries de Castelló, València i Alacant.

Hem rebut el cartell de la nova convocatòria dels premis que seran concedits per la festa de Sant Sebastià de l'any que ve. Són els onze següents:

1. GABRIEL MAURA: novel·la (200.000 ptes.)
2. JOAN ALCOVER: poema o col·lecció de poesies (50.000 ptes.)
3. BARTOMEU FERRÀ: obra de teatre (100.000 ptes.)
4. MIQUEL DELS SANTS OLIVER: treball periodístic sobre Ciutat publicat enguany (50.000 ptes.)
5. JOSEP FUSTER: guions radiofònics sobre Ciutat (50.000 ptes.)
6. ANTONI RIBAS: obra pictòrica de tema lliure (150.000 ptes.)
7. GUILLEM SAGRERA: projecte de peça escultòrica o monument (50.000 ptes.)
8. JOSEP VILA: col·lecció o reportatge fotogràfic (25.000 ptes.)
9. MIQUEL MARQUÈS: composició musical per orquestra (50.000 ptes.)
10. PREMI ESPECIAL D'INVESTIGACIO (Ciències): (250.000 ptes.)
11. PREMI ESPECIAL A UN TESI DOCTORAL (Humanitats), vinculada als centres universitaris de Ciutat (25.000 ptes.)

Dia 30 de novembre finirà el termini de presentació dels treballs; però els de pintura, escultura i fotografia podran presentar-se fins dia 31 de desembre.

Els treballs han de ser originals i inèdits, **redactats en castellà o català**, fora dels escrits de periodisme o radiodifusió, que no tenen limitació idiomàtica.

Podeu demanar les bases a l'Ajuntament de la Ciutat de Mallorca.

PREMIS CIUTAT DE PALMA

1974

El Drach

BISUTERIA DE NOVETAT

OBJECTES TÍPICIS DE MALLORCA

Sant Domingo, 25 i 27

CIUTAT

SALA PELAIRES

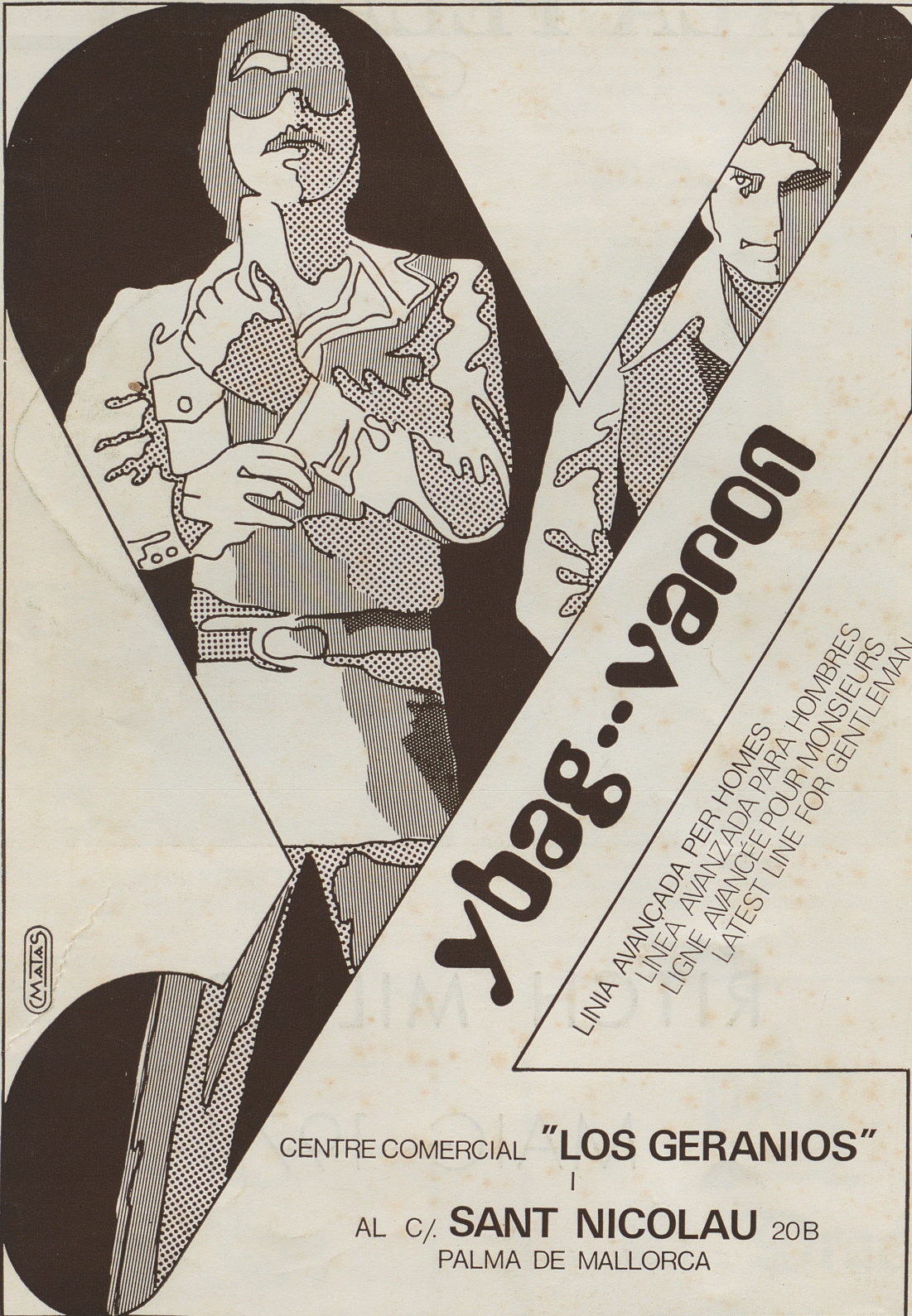
GALERIA D'ART

RITCH MILLER

MAIG 1974

PELAIRES, 63 TEL: 22 36 96 CIUTAT DE MCA.

MAIAS

Y bag..Varon

LINIA AVANÇADA PER HOMES
LINEA AVANZADA PARA HOMBRES
LIGNE AVANCEE POUR MONSIEURS
LATEST LINE FOR GENTLEMAN

CENTRE COMERCIAL "LOS GERANIOS"

I

AL C/. **SANT NICOLAU** 20B
PALMA DE MALLORCA